

अथाभिनन्दविरचितः कदंबरीकथा
सारः प्रारभ्यते काश्मीरेलिवितोयं ॥

प्रारंभः

ॐ स्वस्ति श्री गणेशाय नमः ॐ नमः सरस्वत्यै श्रिये दिशो नव ऋषिरेर्हयेतुल्यप्रसादाः क्रमाः ये चादौ गोप्यं दंपत्या तैलोकां
क्राम्यन्त्यस्ये । सरसास्तदले कथाः प्रसादमधुरागिरः कान्तस्तानजयन्त्यस्य जयन्ति जगतांगुरोः १ गुणोद्योतनदी
पानांसंतानपरमुज्ज्वले यावन्मालिनमप्येषां कर्मदृष्टेः प्रसादनं २ गुणाः कृशोपि प्रथते पृथुरप्यपीयते प्राणसाधु
त्वलौचन्द्रः यदा विवसितासितौ ४ शक्तिनामा भवद्भौडो भारद्वाजकुले हिजः दावीभिसारमासायकृतदारपरिग्रहः ५
तस्य मित्राभिधानो भूदात्मजस्तेजसां निधिः जनेन दोषे परमबुद्धेनार्चितोदयः ६ सशक्तिस्त्वामिने पुत्रमवाप्नुति शा
लिनं रातः कर्कोटवंशस्य मुक्तापीडस्य मन्दिणम् ७ व... ८ अमिनामास्यात्तवत्सराभवत् योगविज्ञनयः शुद्धो
निर्धूतभवकल्मषः ९ अगाधरूढयात्रस्मात्परमेष्ठरमंडनं अजायनसुतः कान्तश्चन्द्रो दुग्धोदये रिव १० पुत्रं हन
जनानन्दं सजयन्तमजी जनन् आसीत्कविन्ववक्तृत्वफलांघ्र्यं सरस्वती ११ वृत्तिकार इति व्यक्तं द्वितीयं नाम विभ्रतः
सूनुस्तमुदभूतस्मादभिनन्दति श्रुतः ॥ काव्यविलसरंधानखेदालसधियः प्रति तेन कादम्बरी सिंधोः कथामात्रक
मुहुतं १२ पुरुहूतपुरसर्थिविभावाभूषणं ध्रुवः बभूव विदिशानामपुत्रीवेत्रवती तटे १३ या पुण्यकर्मणां तेजःशा
लिनां घौरिवास्यदं रेजे रत्नवृहज्ज्योतिर्जलैरिन्द्राद्यध्रमेः १४ युग्मं तस्यां निजभुजो योगविजिताराणि मंडलः आ
खंडल इव श्रीमान् जाशूद्रक इत्यभूत् १५ अष्टानां लोकपालानां रूपं विभ्रदपि प्रजाः शस्यदानन्दं स्ताभिश्चंद्रमारु

संस्थानासुपादनः प्रसादः क्रिगतमस्याविद्वगः परिगृह्यतां ११ इत्युक्तं

कादे.
कथा
सा
२

जरेमणिऊटिमे विनिधायप्रणमेनेसप्रश्रयमुपासरत् ११ इतिप्रज्ञाप्रतीहारीविद्वत्तद्वारसंपुटे श्रुकरोमेजरंतस्मात्रिर्ये
चविहंगमः १२ उत्तिष्ठदत्तिणंपादंजयशङ्खमुदीर्यसः श्रुतीवेदमंत्राशीरिमामायांमथापठत् १५ स्तनप्रगमस्तुस्नानं
समीपतरवर्तिद्वयशोकाग्रेः चरतिविमुक्ताहारंवनमिवभवतोरिपुस्त्रीणं १६ तदाकर्णमहीपालोविस्मयोत्फुल्लो
चनः कुमारपालनामानंप्रधानामात्ममभ्यधात् १७ दृष्टंभवद्दिगश्चर्यमीदृशंश्रुतमेववा तिर्यत्ततिशयःसौर्ययोमनुष्ये
षुउर्लभः १८ क्रतोध्ययनसंस्कारोमातंगजनसंगतिः मातंगेषुचकन्नेयमित्याश्चर्यपरम्परा १९ अमात्यस्तभ्यधादेवपू
र्वसंस्कारकारिताः भवन्त्यतिशयाःप्रायःप्राणिनोकोत्रविस्मयः २० एतानितानिलिंगानिपरलोकानुमोप्रति तार्किकैरु
पपाद्येतेलोकायतनिराकृतौ २१ विवित्रावेयसःसृष्टिर्विवित्राकर्मवासना विवित्रस्तद्विपाकश्चविवित्रःकालपर्ययः २२
इत्यादिश्रुकसेवन्धिकयाविच्छेदकारणं उदभूतारगंभीरोमथाक्रपटदधनिः २३ वहिःप्रकल्पतामस्याःसुखायावस
थादिकं श्रयंवाभ्यन्तरंपत्ररथभूयःप्रवेशयतां २४ इत्यादिप्रतीहारीसभामौर्ज्ज्वलहीयतिः विससर्जचराजन्वचक्रं
सेवार्थमागतं २५ ततःकृतास्पवायामःस्नानःप्रजितदेवतः द्रुताग्निःश्रुतविशशीर्भुक्ताशाय्याग्रहंययौ २६ तत्रपर्यंक
मारुतथावैवकिमपित्तणं तमेतःपुरविश्रोतंश्रुकमानाययन्तः २७ तंचकंबुकिनानीतमादौदृष्ट्वासुखासिको प
प्रच्छकौतुकादिप्रस्तुतंमनंतं २८ वैशंपायनकोनुतंक्रुजातःकोषितश्चिरं कृतस्वमिदमीदृक्कैकलाशास्त्रादि

कोशलं २९ मयेजातिस्मरःकोषिभवान्भूमिभिहागतः नक्षत्रनिशयप्रभिरियतीपतिजातिषु ३० केनवाभवतोना
महत्तंविप्रजनोचितं ईदृशान्यभिधानानिऊतोन्मजनवेशमस्तु ३१ कथंचंदलसंपर्करह वाक्यमागमः इतिकार्त्तु
नदृतांतमात्मनोवक्तुमर्हसि ३२ इतिष्टष्टःतितीशेनवद्वमानपुरःसरम् दण्डुशानुसंधायश्रुकोवक्तुंप्रचक्रमे ३३
देवविन्धाटवीताचनवश्रुतिपयंगता पूर्वापरपयोराशिवेलासंस्पर्शशालिनी ३४ यदेकदेशेकंदलगंडेभदलितदुमे
उषितोदंडकारणेषसीतोरामलत्सणौ ३५ शुभं तत्रागस्त्यमुनेरासीदाश्रमःशमिनोमतः लोणमुद्राकरादिप्रजल
संवर्धितदुमः ३६ तस्योपकंदेपस्याख्यमस्तिषुण्णजलंसरः सीताकरतलोत्तूनश्रवणाभरणोत्पलं ३७ तस्यास्तिपश्चिमे
तीरेजीर्णःशाल्मलिपादयः आरोहपरिणद्वाभ्यामद्योमदिगंतरः ३८ तस्मिन्कृतकलायानिबीतभीतीनिर्गमे
विहंगमसहस्राणिनिवसेतिनिरेतरं ३९ दिवातान्यभिनिर्वर्त्यप्राणयात्रामितस्ततः तत्रागत्यस्वनीउषसखरात्रिषुशे
रते ४० तत्रैववहवसतीश्रुतंयितरोमम जातोहमेकस्तनयस्तयोर्वयसिपश्चिमे ४१ उद्धोद्धुमसमर्थाभूतीद्रोप्रसववेद
नां तयेवपंचतोनीताजननीमेडरात्मनः ४२ जायावियोगदग्धोपिततःपुत्रैषणानरः शोकमुत्तममत्याणयोषणोय
त्रमग्रहीत् ४३ नशशाककविहंतमात्मनःप्राणवृत्तये मोवत्तसिनिधायस्तनीउपवदिवानिशं ४४ अन्यपत्ररथानी
तधुक्कोज्जितफलांबुना मदाण्यायनशिष्टेनसोकरोदृष्टिमात्मनः ४५ श्रुतिक्रामतिकलेयकिंविडत्यत्रपततो तातव

तस्यलस्येपिमथुउउयनलालसे ५५ शुक्रस्मादेवसंभ्रंतमृगपत्तिकुलश्रुतः शुभ्रकलकलस्तस्मिन्नरण्यमडुभिः ५६
शुग्मे ततस्तानोरसःकिंविउमम्यशिरोधरो ऊतहलवशाच्चत्तःदित्तनित्तिप्रवानहं ५७ अथापश्यमसंख्यानकिरातपरि
वारितम् वनेशवरसेनान्यमायातेमृगयारसात् ५८ ततोमृतमिवात्मानमुतत्वानमिवर्षस्मिन् परिहृतमिवारण्यभयेना
हमचित्तयं ५९ हतप्राणिसहस्रांसस्रवद्वधिरचर्वितैः मृहूर्तादेवनद्याधेरणारण्यमपश्यत् ६० सेनापतिस्तुनिस्त्रिंशोमृ
गयाजनितश्रमः निषसादमुद्रःपंणसरसस्तीरशादले ६१ तर्णविश्रम्यपीत्वापःप्राश्यवालमृणालिकाः पुलिन्देस
हसेनानीस्रजगामयथागतं ६२ एकोजरत्नलिन्देस्त्रुपापस्तत्रवलंबत प्राञ्जर्भयंकराकारःकृतान्तस्सेवकिंकरः ६३
अजातपिणितप्राप्तिरनुभूतवृथाश्रमः यमहृतीमिवदृशंसददौतत्रशाल्मलौ ६४ सङ्गारोहतोतस्यजानत्रपिमहंतरोः
जातानध्यवसायोपियूमारोहणोक्रोत् ६५ अथाहमसमत्रासविपर्यासितमानसः अविशंपितरुत्संगंतमदावृतवि
ग्रहः ६६ सत्तुपापस्तमारुह्यतर्कनीडनिवेशिनः हत्वाहत्वायथाशक्तिशुकान्भूमावपातयत् ६७ क्रमेणसङ्गारवारस्ता
तस्यापिशिरोधरो वभंजतंचचित्तेपत्तिनौविगतजीवितं ६८ तदाममनतच्छोकोनान्यत्किंचिच्चवेतसि केवलंसहजातेनभ
येनैवास्मिद्विहृतः ६९ ततोहंपितरुत्संगादिनिर्गत्यससाधसे अंतरंतरुशीर्णानोपणानोत्तर्णमाविशं ७० पापःसोप्यव
रुह्याथशाल्मलेहंरवर्तिनः शुकानातासनादायव्याधाननुसरत्रगात् ७१ अहंविधिनियोगान्तेनउहृतकारिणा

जीर्णपत्रसवर्णत्वाज्जदानीनावधारितः ७२ ततोहृमतिक्रोतेनस्मिन्दारुणकर्मणि संजानजीविताशंमोषिणासापर्य
बाधत ७३ अनुउयनसामर्थ्यात्पञ्चामेवयथातथा यस्यापुलिनपर्यंतं गंतुमेच्छंयिषासितः ७४ तस्याप्यथनिरु
त्साहःपतन्मृहृरितस्ततः तमेवपापकर्माणंशंकमानःपदेपदे ७५ विरंहाताततातेतिशोचन्कंठग्रवर्तिभिः प्राणो
रायास्पमानोहमतिष्टमतिनिष्ठुरः ७६ शुग्मे तस्मादनतिहरेस्त्रिसरसस्तपसांनियेः निर्धृतक्लेशजालस्यजावाले
राश्रमोमुनेः ७७ ततस्तस्मिन्तनस्तस्यसरसिस्त्रातमागतः हारीतनामामोतत्रतदवस्थंवलोकयत् ७८ कष्टंके
नापिपायेनपातितःशुकशावकः कृतायात्काम्पनीत्यक्ताकृपयामांकरेशहीत् ७९ अथाययत्ययोविन्दन्मरुता
ष्टासयन्मृहः कृताद्विकषकाकृण्णदनयन्तिनराश्रमं ८० समाश्रसंतंहारीतंतातंतदृष्टोवपश्यतः पदंस्थिरमि
वत्यस्मिन्दिमेजीविताशया ८१ नीडच्युतोयमानीतोमयाविदग्गपोतकः इतिषित्रेप्रणम्योदोपाणिस्थंमामदीदृ
शत् ८२ अथवावालिमद्राक्षसादादिवपितामहं महात्मभिःपरिहृतंसानुकंपैस्त्रयोधनैः ८३ जराधवलमूर्धानं
याम्नाप्रसरतावहिः अनतिस्फुटसंलक्ष्यशरीरावयवाकृतिं ८४ शुग्मे सत्तमोत्तणमुदीक्ष्यस्मयमानश्वावदत्
इदंदिभुज्यतेनेनफलंस्वसेवकर्मणः ८५ त्रिकालदर्शीभगवान्सहिदियेनचक्षुषा विषंपश्यतिपाणिस्थवद
रामलकादिवत् ८६ ववस्तदाकर्णकृतान्दहलाकृतास्समेत्यसर्वमुनयस्तमब्रुवन् बभूवकोयंभगवन्भवान्तरे

कादं.
कथा.
सा
५

किमययदुश्चरितेन उच्यते ॥८॥ अभ्यर्थितो मुनिभिर्विदुषु पुरुष्यमानस्तानववीत्कुरुतादहः क्रियाः साः सान्ध्याविधाय
विधिमम्वलितावधानमाकर्णयिष्यथ कथां पृथुमेतदीयां ॥९॥ उक्ताश्चेतभगवता मुनयो निजेन कर्मक्रमेण दिवसंग
मयां वभूवुः हरीतहस्तविहितैश्चमतो विनोदैस्ते स्तेरनीयतमयापि दिनावशेषः ॥१०॥ इति श्रीविष्णुद्वाराग्रगणाची
र्यश्रीभट्टजयेतस्त्रनोरभिनन्दस्य कृतौ कादंबरी कथासारे प्रथमः सर्गः ॥ ॥ अथ सन्ध्यासमाध्याताः समाप्य मुनयः
क्रियाः सुश्रुषवः समागम्य यथास्थानमुपाविशन् ॥ अहमप्यात्मवृत्तान्तं विस्तरश्रवणेत्सुकः संदत्तवापलं स
र्वमासं स्थिरमना स्मदा १ अथ उग्राधिकलोपवलेरमृतान्धितैः सिंचन्निवर्कैरेरिन्दुरुदगादाश्चमस्थली ३
भगवानपि जावालिस्रस्तासीनः स्वविष्टरे वल्कलादितर्पय कवंपोवक्त्रे प्रवक्रमे ५ सर्वदमावधानाः स्पृष्ट्वा ते मां
तपोधनाः अमुष्मत्पर्ववृत्तान्तप्रस्तावोपनतं कथां ५ अस्त्यवन्ति प्रसंसारलक्ष्म्याः प्रसवभूरिव निधिरुज्जयिनीना
मनगरीशुणसंपदं ६ लंकाः लकामरावत्योयेषां वसतयः प्रियाः तेषां यामभिपश्येत् सखेतास्तनशेरेते ७ कि
मन्ययत्र कैलासनिवासः प्रीतिमुज्जता महाकालाभिधानेन रुद्रेण स्वयमास्यते ८ तिलकं तस्यां भरतमांथात् भ
गीरथपृथ्वीमः तारापीड इति श्रीमानुवासपथिवीपतिः ९ परस्परविरोधेन विप्रकीर्णैरितस्ततः विस्वयमास्यते
यत्र संभूय सकलैर्गणैः १० युगं विदुः सन्धुदिविभवेर्भृगुहृदहृदस्यती ग्रमात्यः शुकनासा खोवास्त्रास्त्रास्तस्य चाभव

५

त ॥ विविक्रमवदाक्रमसराजापथिवीमिमां तस्मिन्नात्रिणितद्वारं निविष्टे पभरतमे ॥ तथैव पालयामास संजीवक
लाः प्रजाः यथात्रिविधमप्येतानुः त्वेकिं विदुः शन ॥ यथा यथा च लोकोस्मिन्पितरीकान्वरन्त्यत राजानयानयान्मा
नं कृतकृत्यममन्यत ॥ अल्लेशमर्पिते तेन स्वभुजे जगदर्जनं संभोगविघ्नकारीति पालनं मंत्रिसात्कृतं ॥ कृतकृत्य
तया चासौ कार्यशेषमर्चितयन् विषयेषां हितप्रीतिरासां च क्रेयथासखं ॥ शोभादिकृतकृत्यसराजो भोगविभूतयः
असमाप्रजिगीषस्यतायवतविडंबनाः १० सपुत्रामधुराकारस्तरुणीनयनोत्सवः यथाभिलषिताः कामीबुभुजे भोग
संदः १८ नते भोगानताः क्रीडानता गोष्ठ्यो न ते रसाः न ते विलासा ये सस्यारगं नाभवन् मनः ॥ समग्रसखसंभोगभूमि।
तोपिमहीपतिः सखमेकं तनात्तासीदयत्पलोकनोद्भवं १० यथा यथास्य कालेन व्यतीयायनवं वयः निरपत्यतया प्रो
को वर्धते स्म तथा तथा ११ मुखाभूता च सर्वस्मिन्नंतः पुरकदंबके राज्ञी विलासवत्या ख्यातस्य प्राणसमाभवत् १२ सरा
जमहिषी गौरीमभ्यर्चयितुमेकदा देवतायतनं बाह्यं यो भर्तृरनुजया १३ पुराणोवाच्यमाने यप्रसंगपतितां श्रुतिं अ
पुत्रस्य कृतो लोका इति श्रुत्वा वतत्र सा १४ प्रतप्तलोहसूचीवसाश्रुतिः श्रवणंतरं विवेश ददतीतस्याः परोकामपिवेद
नां १५ ततः प्रतिनिवृत्ता यप्रविश्य भवने निजं वस्त्रावृतमुखीभूमौ उपविश्य पुरोदसा १६ सखीभिः प्रार्थ्यमानापिन
स्वामभजतस्थितिं नोदस्यात्कर्तुमाहारं विरामनरोदनात् १७ अथोपलभ्यतश्चित्तपीडोपरिजनाद्वयः प्रविश्यान्तः

पुरं प्राद्वस्वैरमेनां प्रसादयन् २८ प्रिये किमिदमारब्धं रुच्यते किमकारणं न त्वयामकृते मत्पुत्रभूतः कदाचन २९ अ
न्योपिमन्तु खप्रेदीमदधीनात्मजीवितः कस्तुवोत्यादयेन्ममं यस्मै कृण्वसि संदरि ३० इति प्रसाद्यमाना सा यदा नोवाच
किंचन तदा विदितवृत्तं तस्मात्सा व्याभूयतिः कृतः ३१ तेन व्यतिकरेण यस्योपिशोकपरायणः रुदोदवत्तसिन्यस्तस
वाष्पदयिता मुखः ३२ चिरं रुदित्वा निप्राद्यं स्वयमन्तज्यलोचने जगाद गङ्गादं राजामहिषीमुपसान्त्वयन् ३३ ममा
पिनन्वियं देवि चिरात्प्रभृति उः सदा उ नो निरुदयं विंता निष्पत्तीकाररोगवत् ३४ विफलं वत मे राज्यं विफलाममस
म्यदः विफलाममसंभोगा विफलं मम जीवितं ३५ कृतोऽस्माकमभवानामियस्योभाग्यसंघदः यद्वत्पामस्तुवोत्सं
गं बालकापत्यमंडितं ३६ बांछन्ती उ न कं किंचित्कदा मे पापकर्मणः आक्राम्यति सुतः कूर्चं किमप्यवक्रमालपन् ३७
इत्यादिविलपत्य स्मिन्वाष्पाकलितलोचने शुकनासः समो वार्तां श्रुत्वा सत्वरमाययौ ३८ निरपत्यः कृतस्त्रोपिराजे वद
न वेथसा तस्याप्यनेन शोकेन गृहे रोदिनि गोहिनी ३९ सत्तुस्वामिगतं उः खंडुः खमिष्यवधारयन् तदुःखापनयोपाय
प्रवणो धीरमभ्यधात् ४० कधीरप्रकृतिर्देवः केयं विज्ञववित्तता शोको वकाशं लभते रुदयेन भवादृशां ४१ यदि हि
स्त्रीस्वभावेन देवी विज्ञववर्तंगता तर्हि प्रलंबं कूर्चं स्पृशं देवस्य रोदितं ४२ कोयं हि तादित प्राप्तिपरिहारक्रियाक्रमः
यत्कपोलतलन्यस्तदहं निःस्पृश्यते विरं ४३ यदि उः खामिका सत्यमनयत्यनयातव बुद्धिराधीयतो यैर्मधर्मात्सर्वम

वाप्यते ४४ दीयतां वसुविप्रेभ्यः प्रज्येतां सर्वदेवताः प्रवर्त्येतां प्रणारामाः खन्यन्तां सलिलाशयाः ४५ अस्ति नाम जगत्प-
स्मिन्पुरुषार्थः सकश्चन यो धर्मनिरेतैर्वीरैस्त्रादृशोर्नाधिगम्यते ४६ इत्यादि शुकनासोऽक्रमाकर्णविगतज्वरौ उभयाय
स्वस्थवत्सर्वादं पती चक्रतः क्रियाः ४७ ततः प्रभृतिदानानियागहोमतपांसि च चक्रतस्तु विचित्राणि विस्मयेन यतः
प्रजाः ४८ कदाचिदथ भूपालः स्वप्रेषणन्ति शाकरं विलासवत्यावदनं प्रविशंतमखंडितं ४९ तथा मनोरमानाम
शुकनासस्य गोहिनी स्वप्रेषणं उरीकांकासापितेन व्यलोकत ५० अन्ये पुरुदयेभ्यो नोर्मगलाचार पूर्वकं तं स्वप्रवर्णा
यामास शुकनासाय भूपतिः ५१ सानंदं सोभयादेनं संप्रजाले मनोरथाः अचिरात्सुप्यते देवी पुत्रं पूर्णे उ संदरे ५२
दिनेष्वथ वतीतेषु केषु विद्मर्भमग्रहीत् महिषी तत्सखीभ्यश्च तमत्तासी त्रैश्वरः ५३ ताभ्यः प्रादात्सवासोसिचित्रा
एषा भरणानि च क्रमेण गर्भलिंगेषु व्यक्तेषु मुमुदेत ५४ शुकनासाय चोवाच प्रदुर्घात्पुल्ललोचनः चकोत्त
वातको मेवानिव प्रसववासरान् ५५ संपूर्णे दशमे मासि देवी सतमसूतसा हर्षणवजगत्सर्वपरिहृतमिवीभवत् ५६
राजामहोत्सवानंदपूर्णपात्रमुपाख्यते दृष्टालोकेषु मातिस्मनत्रिविक्रमवर्तिषु ५७ शुकनासस्तु राजानं कंठे जग्राह नि
र्दयं औत्सुक्यात्सतिकावासं तावुभावपि जगमनुः ५८ ततो ददृशत् सर्वकंसकलांगं कुमारकं इन्दोरुदयरागाद्रं नवं वि
स्वमिवोदितं ५९ शुकनासो निरूप्यांगमेकैकं निष्ठां शिशोः हस्ते भूपालमालं व्यहर्षगर्भमभाषत ६० अयं शंख इदं

कादं.
कथा.
सा
५

चक्रमियमूर्णेदमसुजं पश्यवालस्यचिह्नानिदृश्यंतेचक्रवर्तिनां ५१ योसौस्वप्नेत्ययादृष्टंश्रोत्रोदेवीमुत्तंविशत् सपवा
यमिहोत्पन्नइतिमासंशयंकथाः ५२ इतितदृशनानंदसुधाज्ञावितयोस्तयोः शुक्रनासगृहाद्दृष्टातस्योत्पत्तिमभ्य-
धात् ५३ शुक्रनासमथाभीक्ष्णमालिलिंगमदीपतिः उन्नरीयेजहारास्पृष्टाणामितिस्वयं ५४ उवाचचैनेपश्येदं
त्वस्योपरिनःसुखं इमेनेपतितास्तत्तद्विनेसोमरपमयः ५५ साभिदंवेधसारथंविज्ञानुगणमावयोः सहैवपात्रं
नीतौयदावांसुखदुःखयोः ५६ ततस्तूर्यरेवेर्त्तमैश्चक्षुरीतालनिस्सनेः सिंदूरचनसारादिहोदैःकुरुमकर्दमैः ५७
अनपेक्षितनीचोच्चव्यवहारनिरर्गला केलिःप्रवृत्तेतत्रराजगेहमहोत्सवे ५८ युग्मं राजातुस्वगृहेकेलिविमर्दवीक्ष्य
तादृशं शुक्रनासगृहेगतादिगुणंनमकारयत् ५९ कृतेयजातकर्मादौवृत्तेषष्टीप्रजागरे विलासवत्सोत्तायांशुचौ
कालउपस्थिते ६० प्रशस्तेहनिदैवजैरनुज्ञातोमदीपतिः स्त्रातःसुवर्णलक्ष्णैश्चयित्वादिजोत्रमान् ६१ सभूषणा
निवासोसिर्वर्षत्यरिजनेशिशोः चंद्रापीडइतिसप्रसदृशंनामनिर्ममे ६२ तिलकं शुक्रनासोपिसंप्रज्यविशान्निप्रजनो
चितं वेशोपायनरन्यात्मसूतोर्नामप्रणीतवान् ६३ क्रमेणवर्धमानोयकृतवृद्धादिमंगलः चंद्रापीडोभवन्निशोःपरमुत्तं
गमंउत्तं ६४ आकारेणैडकांतेनमधुदैर्वाल्वलिताः श्रव्यक्रवर्णेगलापेराहरत्सनयोर्मनः ६५ प्राप्तेयसप्रमेवर्षविद्या
गृहमकारयत् चंद्रापीडस्यनगराहर्दिवङ्गुणंनृपः ६६ कृतोपनयनंचैनेकालेत्तत्रजनोचिते तत्रन्यवेशयद्राजाविद्या

पिगमसिद्धये ७० तर्क्याकरणाभितान्धर्वदविशारदान दंडनीर्त्तदिनिपुणनाचार्यान्वयकल्पयत् ७१ शुक्रनासो
पितेपुत्रपुनीययथाविधि राजपुत्रानुगंचकेविद्यागृहनिवासिनं ७२ नृपतिस्त्वगमद्वष्टुपुत्रंरुक्मलेस्थितं सप्रार्थि
तोपितन्मात्रनैनमानाययद्गृहं ७३ पूर्णघोडशर्वेयराजपुत्रःकृशाग्रधीः सकृदध्यापितोविद्याःपूर्वाभ्यस्तारवा
ग्रहीत् ७४ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वतःसर्वभाषासुसक्तविः सर्ववादेप्रवक्ताभूत्सर्वशास्त्रेषुकोविदः ७५ प्रौढःकलासुसर्वा
सदत्तःसर्वेषुकर्मसु सर्वेषुव्यवहारेषुसोभदस्वलितक्रमः ७६ क्रमेणवर्धमानश्चसव्यायाममसेवत शुश्रूषेसतद।
भ्यासप्राप्तसर्वंगसौष्टवः ७७ प्रलंबवाङ्मयीनोसःपृथुवक्तास्तनूदरः गंभीरनाभिर्दृष्टोरुस्तरुणःकरिणीभातिः ७८
शुक्रनाससतस्तस्यप्रतिविंबमिवाभवत् गुणैरशेषैरन्यत्रशरीरप्राणैर्गौरवात् ७९ राजातुनेसुतेबुद्धाकृतार्थंरुवे
श्मतः शुक्रनासगिरागेहमानेतमुपचक्रमे ८० सुवलाहकनामनमाहूयधजिनीपतिं पुण्येक्षिप्रादिणोत्तमा
नेतंकृतमंगलः ८१ सहस्रंराजपुत्राणांविनीतंवाङ्मयाशालिनां विससर्जचैनेनैवसदपुत्रस्यसेवकं ८२ तथेंद्राप्रथना
मानंप्रेषयामासवाजिनं जिनोच्चैःश्रवसंतैस्त्रैरन्यसदृशीर्गुणैः ८३ वलाहकस्तनोगताविद्यागृहनिवासिनं अद्रा
हीद्राजपुत्रंतेप्रणामचसादरं ८४ आचचक्षेवराजात्तांगदहमागम्यतामिति सनामग्रहणेवास्मैराजपुत्रान्प्रवेदयत्
८५ ततोवलाहकात्वातशौर्यादिगुणैर्गौरवाः राजपुत्राःप्रणमुस्तंपुरंदरमिवामराः ८६ पर्याणरत्नयोतिभिःज

नितेन्द्रायुधप्रभं इंद्रायुधप्रवेशाश्वपुनरावलाहकः ५५ इममावदसिंधुस्यमस्रत्नमयोनिजं पारसीकाधिपति।
नादेवसोपायनीकृतं ५५ चंद्रापीडस्तुतं दृष्ट्वा तरंगममनुजमं परं विस्मयमापेदे चिरं चैवमचिंतयत् ५६ हृदयं मेव
वीक्ष्येवं नैष सत्यं तरंगमः कोपिकेनापि शापेन नूनं तरंगतांगतः ५७ अयोनिजत्ववोर्तयमेतत्संकल्पसाक्षिणी रंभाकि
लाप्सरः कन्याशापेन वडवाभवत् ५८ गरुत्मतीदमुच्चैस्त्वमुच्चैः अवसिवाभवेत् तेजसामाकृतेर्वापिनसामान्ये शुवाजि
षु ५९ इति बुध्यान् संधाय वलाहकसमर्पितैः ऊसमस्रगलेकारडकुलैः कृतमंडनः ६० गुह्यनामं च दत्ताशीर्वास्त
ऐर्वदिभिः स्तुतः वैशंपायनमात्रं मालोकात्तरंगान्तरं ६१ योसिसोसिनमस्तुभ्यं आरोहातिक्रमस्त्वया मर्षणीयोय
मस्माकमारुरोहेति ते वदन् ६२ निलकं स इंद्रायुधमारुख्येन ते यमिवाद्युतः अपि विजगती कृत्वा मेने हस्तगतामि
व ६३ संवैशंपायनस्तोत्रनिर्गत्य भवनात्ततः राजपुत्रैः परिवृतो विवेश नगरीशनेः ६४ तमथ पुरतः कृणो राजमार्गे
ण्योने ददृशु रत्नलकां निःसौधवातायनस्याः व्यपगतगुरुलजाः संभ्रमोत्कं पितो ग्यः स्मरजनि तविकरेर्लोचने रचयं
त्यः ६५ इति श्रीसकलविपश्चिद्धकवर्तिश्रीभट्टजयंतस्तनोरभिनन्दस्पृष्टतौकादंबरीकथासारे द्वितीयः सर्गः २
स प्राप्य नृपतिद्वारमवतीर्य तरंगमात् राजधानीं ससेनानीः संवैशंपायनो विधात् ६६ प्रविश्य च सभामथे हर्षवाष्पाद्
वदत्तुषः न्यस्तजानुः दितौ मूर्ध्नि वंदे चरणौ पितुः ६७ आलिङ्ग्य च तं राजा बुभुक्षुश्चिरसित्ताणात् गृहीतमेच्छुत्सं

गे सतभ्रमावपाविशात् ६८ द्रष्टुं पुनः पुनः स्पृष्टुमदृष्टेनापि भ्रुजं विस्मृष्टो यत्तं स्पृष्ट्वा मातरं वंदितं ययो ५ तं स्त
नालोकनानंदस्तरत्तीरपयोधरां प्रणम्य जननीः सर्वानंदयामास वन्दनैः ५ अभिनेयकृते ताभिः समाहारेण मंगलं शुक्र
नासमयद्रष्टुमयासीत्समंदिरे ६ द्वारिवाजिनमुत्सृज्य प्रविश्य प्रश्रयेण तं पितृवत्पणानामादौ भौतिना मेदिनी स्पृश
त् ७ नमंतमेनमुत्पाप्य स्वयमुत्पायसादरं शुक्रनासस्तुजगद्दकं देवलकिताननः ८ कृतयन्त्रोपि नाथास्तचारु
क्षामीकरासने चंद्रापीडः दितो वेवतस्य न्यविशताग्रतः ९ शुक्रनासं च संवतमासनं संन्यवारयत् तत्र त्वाणमिवास्थिता
द्रष्टुं प्रागान्मनोरमां १० सप्रश्रयं प्रणम्या यतां विलासवतीमिव ततो वा प्रविचित्रां श्रीर्मंगलो निरिययसः ११ र्यदृक्
चंद्रापीडस्य दर्शनालिंगनक्रमः संवैशंपायनस्यापि तादृगेव गृहद्वये १२ न कश्चन सतस्त्रेहे विशेषश्च तयो रभृत् मे
त्रिणो राजपुत्रे वामं त्रिपुत्रे नृपसवा १३ सर्वोपकरणे येन पित्रा पूर्वं प्रकल्पितं जगाम चंद्रापीडो यक्रुमारभवनं महत्
१४ स्वसन्निवेशमालोकरे मेतत्र विरायसः स्थितिर्मिंद्रायुधस्यापि स्ववासे पर्यकल्पयत् १५ तत्र स्नात्वा नृत्तिप्रोगं कृत्वा हा
रं सखिस्थितं मात्रा विस्मृष्टा गत्य कंचुकीत मभाषत १६ इयं हि पत्रलेखा व्याकृत्य ते स्मरकन्यका केनापि देवयोगेन परिभ्र
ष्टा पितृगृहात् १७ वल्लैव वर्धिता देव्या स्वयमंतःपुरे निजे योग्या सकलविस्मभ्रमिले पार्श्ववर्तिनी १८ मत्वेति देव्या प्रदि
ता क्रुमारं प्रतिपृष्टतां इत्युक्त्वा हारकन्यां विनीतां प्रियदर्शनां १९ निलकं सा ततेनार्पिता कन्या ततः प्रभृतिनंतया असे

कादं.
कथा
सा
८

वनयथासास्यनिजंविजमिवाभवत् २० चकारनां चतां बलकरं कस्याधिकारिणी ततोषवगुणैरसाः शीलाचारनयादि
भिः २१ कियत्स्वपियतीतेषु दिवसेषु यथार्थिवः यो वराज्यविधौ सूनोरभियोगमशिश्रियत् २२ सामंशशुकनासेन स
हविसंभतिर्भरं संभारसंग्रहारेभमकरोत्कृतमंगलः २३ सन्निकृष्टाभिषेकं च दर्शनार्थमुपागतं चंद्रापीडमथोवाच
शुकनासस्सविलसं २४ तात विज्ञानशास्त्रस्य विनयाचारशीलिनः नात्यमप्युपदेष्टव्यमस्ति स्थिरमनेन व २५ किंतु ते
कोत्तरालत्मीरभिराममिदं वपुः नवं वयः पराशक्तिरिति उर्विषहोभरः २६ लक्ष्मीर्नाम परं पुंसामन्यथाभावकारणं
विरलास्ते विकाराय नयेषां तत्परिग्रहः २७ मुस्मातिनी ब्रह्मणां हि न स्ति व्यक्तवादितां करोति भक्तविद्देशमसमः श्री
कृतज्ञरः २८ न यश्च पतिनश्च एवेति नावस्यंति हि नाहितं न विप्रः किं न चेष्टेते कष्टं श्रीविस्तृतानराः २९ क्रमागतेति
नेतस्यामाद्यासः कोपिविद्यते ह्योपियत्रोषिता लक्ष्मीस्तत्रैवाद्यनदृश्यते ३० वातेरिताभिभूते वभिन्नपादेव कंटकैः लक्ष्मी
र्निधातं शक्नोति न क्वचिन्निर्भरं पदं ३१ श्रीः सपत्नीमिव देष्टि दृष्टिं सत्यवर्तिनी तां विना येन मोहान्धोपतं संधा इवेष
राः ३२ सत्यस्योपदेष्टारस्तेषां प्रविरलानराः धूर्तेरेव हि दृष्टं ते रूढयानुप्रवेशिभिः ३३ आपातरमणीयेषु विषये
षु निर्गलं तेरेव हि प्रवर्त्यते मुखमाधुर्यपेडितैः ३४ धूर्तप्रतारिताश्चेते विषया सक्तचेतसः अकस्मात्प्रलयं यांति गीत
रक्तामृगा इव ३५ विषयेषु तिकष्टोयं विषयः स्त्रीनिनामयः जीवसन्तैः किलाकृष्टलदाकृष्टो न जीवति ३६ खलेषु क

८

न संरंभो विषयेषु निमग्नधीः साधुषु भिमुखो नित्यं महतीं श्रियमश्नुते ३७ यथा न वंच्यसे धूर्तेर्न साधुभिरुपेक्ष्यसे य
थानाक्रम्यसे कामैः प्रयतेयास्तथा सदा ३८ कामं भवान्प्रकृत्यैव धीरः पित्रा वसंस्कृतः तद्गुणेषु पिसंतोषो मुखरी
कुरुते स्म मां ३९ युवराजधुरं पित्रा कल्पिता सुहृदस्मिन् विविजामपि चारेण पुनर्जयवसंधारं ४० इत्युक्त्वा विररा
मासौ तत्कल्याणपरायणः चंद्रापीडस्ततश्चाभिरलंकृत इवाभवत् ४१ अथ पुण्ये हनिस्त्रानं विधिवत्कृतमंगलं यो
वराज्ये प्रियं पुत्रमभ्यर्चिवत्सहीपतिः ४२ अभिषेकोत्सवस्तस्य जन्मलाभोत्सवादपि अधिकः सर्वलोकस्य भूवानं
दवर्धनः ४३ सर्वाभ्यो दिग्भ्यश्चाजगुर्गहीनोपायना नृपाः दिजाश्च ततः प्राप्ता बह्वसर्वस्वदक्षिणाः ४४ अस्याहनि
वदेव तश्चाद्योग्यगुणान्विते ददौ दिग्विजयेयां युवराजो नृपात्तया ४५ कृतप्रस्थान होमोसौ विधितेन परोपसा
शस्त्रास्त्रवक्रमभ्यर्च्य शास्त्रोक्तैर्मंत्रविलसैः ४६ कृतस्वस्वयनो विप्रेः प्रबुरस्वर्णतोषितैः यत्नरुद्धाः स्यामात्राकृत
प्रस्थानमंगलः शांत्वडुं डभिर्निर्वाषमुखरीकृतदिङ्मूलः स्तनस्तारं पटद्विष्वस्तमागधवंदिभिः ४७ स्वगितेय
नदीपादिसंभारार्चितदेवतः पितरौ शुकनासं वप्रणम्य निरगाद्गुहात् ४८ चक्रलकं इंद्राय धमयारुणपोरं जनेप
दाशिषः शृण्वन्नगर्याः पूर्वणहारेण निरियाय सः ४९ ततो नृगम्य मानोसौ वर्त्तकनिवेदितैः सहस्रसंख्यैः दिति
पैरलसच्छत्रवामरैः ५० वैशंपायनमेकत्रपार्थं चेताश्च वर्तिनं अत्र पत्रलेखं च पश्यन्नश्चतरीं स्थितां ५१ तस्मिन्

हानिसत्ताकंप्रस्थानोच्छ्रिततोरणं चित्रं निवासमथास्तसि प्राकृतेऽकल्पितं ५१ तिलकं पीडयन्नथसैव्येन पातालतल
वासिनः रजसाचतुष्टयेन स्पृगयनागनस्थितान् ५५ नमयन्ननुजान् भूपात्रांश्च परिपालयन् श्रवशानुनवनन्कांश्चिदु
तवातात्प्रतिरोपयन् ५५ विद्यासयन्नविद्यस्तान्संरक्षन् शरणगतान् दस्त्रन्नुत्सारयन् दैः साधुन्सम्मानयन् धनैः ५६
ब्राह्मणोभ्यो ददद्भामान् कुर्वन् देवकुलावलीः नवानि निजचिह्नानि यत्र तत्र प्रवर्तयन् ५७ वर्षत्रितयमात्रेण समग्रमर्णवा
वधिं सवधामप्रवन्धेन मान्यातेव वसन्धरां ५८ कुलकं जिगाय प्रथमं प्राचीं दिशं तदनदादिणं ततश्च पश्चिमं शूरः
प्रतापनिधिरुत्तरं ५९ अथ हेमजटाव्यानां किरातानां निकेतनं ससुवर्णपुरं गत्वा दंडं जग्राह हेलया ६ सोयकैलास
सीमांते भूर्नितांतमनोरमा तस्यां दिग्विजयश्रान्तः कियतोऽप्यास्तवासगान् ६१ एकदा तत्स्यपवासौ ग्राह्ये द्वायुधं वने
मृगया निर्गतो पश्यत्किन्नर्यासह किन्नरं ६२ आलोक्य कौतुकाविष्टः पृथिव्यमुल्लोचनो आदित्सः प्रेरयामास तावेव प्र
तिवाजिनं ६३ अथर्वपुरुषालोकत्रासाकैलासकंदरं प्रवेष्टुं कामो मरुतावेगेनानुससारतो ६४ पार्श्वप्रहरणभ्या
च शास्त्रितोदारं हसा पंचयोजनमात्राभस्तेनाघेन बलं च्यत ६५ तौ च पर्वतमावृक्षौ पश्यन्निःश्वस्य किन्नरौ ततस्त
द्वहणाकांक्षो हृदयात्समर्जसः ६६ अशक्नोतुपसर्तुं हि कश्चित्पारिजतो न तं तादृशं पश्यन्नुगम्येत पावत्रिद्रायुधैः क
नः ६७ अथ बलां समाकृष्य त्राससेदाद्रं विग्रहः दृष्ट्वा किं न मात्मानं च संतं चतुरंगं ६८ निर्वर्णं पंक्तमुद्देशं मनु

प्याणां कथातिगं विहस्यैवात्मनात्मानं सानतापमर्चितयत् ६९ अहो किमपि मे मोक्षम स्यान्नाभिनिवेशिनः यदात्मा
१०० रकेणेव व्यर्थमायासितो मया १०१ अग्रहीतेन को नर्थः कार्यः प्राप्तेन वा पुनः किन्नरद्वितयेनेति मया मूढेन नेदितं १०२
शास्त्रो निरूपितो वायमा विष्टेनेव थावता न चात्र लभ्यते मर्त्यार्थममार्गस्य दैशिकः १०३ अयते किल वर्षस्य भारतसेवस
र्वभूः कैलासः सत्रिहृष्टो यमिह मर्त्यस्य का कथा १०४ वने पर्णतृणकीर्णं पदमुद्राश्च वाजिनः न सूर्यदनुमानेन या
स्यामि शिविरं निजं १०५ केवलं दक्षिणमार्गं पुरस्कृत्य यातया गंतव्यं किंतु मथाङ्गसमयो यमुपस्थितः १०६ अनु
भूते प्रतिमात्रं च त्वेदस्तद्वहिनसं प्रते लब्धाऽऽतोऽप्यपस्ताभिर्यास्यामि दिगतश्रमः १०७ इति संविद्यमानो यमत्वेषितुमि
तस्ततः परिश्रमन्तु नस्त्रिगं शाखिनां घंटे मैतत १०८ ततस्तदनुकूलेन पथा बद्धन्समीरणैः आह्लाद्य तनवोत्पलक
समामोदवाहिभिः १०९ मत्तद्विषमदासिक्तमृणालदलदंतरं सपन्थानमथापश्यदम्भसामनुमायकं ११० तेन गत्वा य
धं तस्य मध्ये जलधिसत्रिभं अदृष्ट्वा परपर्यन्तं आल्लोके महत्सरः १११ तदालोकनमात्रेण दूरादपगतक्लमः प्राप्य तस्य
लिनोपांतं वाजिनो वततारसः ११२ कृत्वा पनीतपर्याणं तं स्थली लुटितोऽभ्युत्तं गृहीतशालग्रामसमाप्तोऽतके स
रं ११३ उन्नीय सरस्तीरं तरो संयम्य वाजिनं दित्वा सिधेन लूनानि तृणान्येतस्य चाग्रतः ११४ स्वयंसंस्त्रौ पयोवारिबुधु
जे विसकन्दलीः उन्नीय शिरोधानो निषसाद शिलातले ११५ युगं ततो मुहूर्तं विष्णोः ततश्च स्मिन्सरस्वते समुच्चरे

कादे
कथा
सा
१०

तंशुआवगीतधनिममानुषं ८५ तस्योदिशिदृष्टासकृच्चरुत्तिप्रकंथः तमादौनिविडश्रोत्रशक्तिरिंद्राद्युधोष्ट
लोत् ८६ ऊतोपिविजनेगीतमित्याविष्टतकौतुकः उन्मायचंद्रापीडोन्मातामेवदिशमभ्यगात् ८७ गीतश्रवणलब्धेन
सलीलमभिधावता श्रष्टेनापिमार्गस्सहयेनैवमवेद्यत ८८ गताप्रासादमेतिष्टस्फाटिकेनातिदूरतः हसंतमिवके
लासशोभाविभवमंशुभिः ८९ देवंचतुर्मुखंतत्ररत्नपीठप्रतिष्ठितं भगवंतमुमाकांतंददर्शप्रणनामच ९० तस्याथ
दत्तिणामूर्तिमाश्रित्यविदितासना उत्संगनिहितंवीणांवादयंतीकलस्सनां ९१ देहप्रभाविभातेनऊंदगोरेणसंस्थि
ता सात्तालह्मीरिवह्रीरजलधेर्मध्यवर्तिनी ९२ कोणग्रिशमितानंगप्रसृज्जीवनवांछया रतिःप्रसादयंतीवतपसाया
वर्तीपति ९३ नवेयिवयसिप्रवेगगणभ्यासवासना व्यलौकिकम्यकातेनधृतपाशपतत्रता ९४ चकलकं चंद्रा
पीडोद्यतां दृष्ट्वाविस्मयाविष्टमानसः केयंस्यात्कम्यकानसाद्देवसौनात्रसंशयः ९५ नांतर्धानमियंगच्छेत्रवागगनशु
त्यतेत् नमोनमवलंवेतमर्त्यसंदर्शनेनवा ९६ इत्यादिविंतयत्रासस्तस्माच्छादितविग्रहः गीताव सानसमयप्रतीत
णपरायणः ९७ तिलकं साधगीतंसमापय्यविनिधायचवह्नीं प्रणम्यचन्द्रचूडायचंद्रापीडमभाषत ९८ अतिथे
स्वागतंतेस्तसौम्यविश्रम्यतामिह प्राप्नोसिस्त्रामिमोभूमिमितश्रगम्यतामिति ९९ चंद्रापीडस्तदाकर्णवद्वात्मानमम
न्यत व्रजंतीमनुवज्राजदेवतावत्प्रणम्यतां १० विवेशनानिहरेचनिजाप्रमगुहामसौ स्थिताजिनकृशालाबुपात्रदंड

१०

कमेडलं ११ तत्रदर्भासनासीनश्रुपविष्टामृगाजिने पप्रच्छचंद्रापीडंसास्त्रपागमनादिकं १२ सतसर्वयथावृत्त
माववत्तेसविस्तरं सावविज्ञानवृत्तांतानिर्जगामततोवहिः १३ गृहीतभित्तापात्रावतणमास्ततरोरथः आष्ट
र्यतस्ययंशीर्णःफलैस्तदमृतोपमेः १४ ततस्तदुपयोगायचंद्रापीडंमपुंक्रसा अन्वतिष्ठद्वस्तसास्त्रविस्मय
मानधीः १५ तस्मिन्नथकृताहोरेगिरिप्रसवणान्तिकं गतासापिफलाहोरेःप्रक्रियामात्रमावरत् १६ आगत्यचपु
नःतस्मिन्नपविष्टामृगाजिने नारापीडोजयित्यादिकथयात्तणमास्तसा १७ अपिनामस्त्वृत्तांतंतददेष्टापिवर्णये
त् दृष्टेतिज्ञाणमादध्योचंद्रापीडःसकौतुकः १८ दृष्ट्वावासाःप्रशममथरामाकृतिंभावशुद्धिंदात्तिणंचप्रकृ
तिसरसंलब्धवाक्पावकाशः आत्मोदंतंनियतमखिलंवत्पनिप्रार्थितेयंचंद्रापीडःतणमपिकृतप्रशंसप्रत्ययो
भूत् १९ इतिश्रीसकलविषयश्चिच्चकवर्तिश्रीभट्टजयंतसूनोरभिर्नंदसकृन्नोकादंबरीकथासारेतृतीयःसर्गः ३॥
सतद्रुणप्रभावर्यवर्धमानकृतहलः तामवोचतमाधुर्यविनयोदारयागिरा १ त्वत्प्रसादकृतेनैवप्रागल्भ्येनाधुना
मम मनोभगवनिप्रश्नचापलेविनिश्रुते २ नमादृशदृशोभूमिरियमाश्चर्यसंततिः नदास्यानप्रसादेनजनोय
मनुष्टुतां ३ कतमोशुनिगंधर्वसिद्धविद्याधरादिषु उल्लेखजन्मनावंशोभगवत्याविभूषितः ४ पंचभूतात्मकं
चेदंयत्तेधवलतोवपुः कथंकामपिदिग्दंतितंतकान्त्रनिशायिनी ५ नवेवयसिकिंचानितीब्रंवैराग्यकारणं येनार

३॥

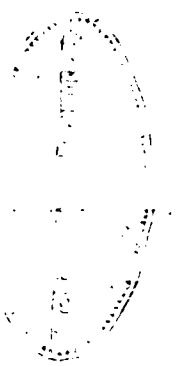
कादं.
कथा.
सा
॥

एषनिवासादिः। त्वमीदृग्विषयते ६ इति तस्मिन् दत्ते वस्त्रास्तु कणवर्धिणी रुद्रोदवत्कलच्छत्रवदनादियक
नका ७ अकंपतमनश्चैनांचेद्रापीउस्यपशतः इयमणाकृतिर्नामः। त्वेयं दामिभूयते ८ असौ विरंरुदित्वा तु वत्क
लोन्मृष्टलोचना दीर्घमुल्लंघनिः। स्यस्याहर्तमुपचक्रमे ९ राजपुत्रकिमेतेन शोके कवसतेर्मम पायायामंदभा।
ग्यायाहृत्तेन श्रुतेन ते १० तथापि यदि चित्रं ते कृतं हलवशीकृतं तदिदं वर्णिते सर्वमाकर्णययथाक्रमं ॥ सुप्रसि
द्धमिदं तावन्नवश्रुतिपथंगतं यत्संत्पसरसो नाम सरसयनिकनकाः ॥ चतुर्दशचतदंशाः। अथ गृथगवस्थिताः
सोमामृतसमीरार्कदत्तकन्यादिसंभवाः ॥ दत्तकन्योज्ज्वंते पुगंधर्वाणां कुलद्वयं कन्येमतिरिष्टेति हेदत्तसवभ्र
वतुः ॥ तत्र चित्ररथो नाम गन्धर्वाणामधीश्वरः मतेः श्रुतयशः। पुत्रश्चित्रसेनादिर्पूर्वजः ॥ तस्मिन् प्रभृतीनां त
त्रेष्टोरिष्टासुतः कृती हंसाभिधानो गंधर्वराजः। प्राच्यातपोरुषः ॥ अकृत्रिममनुजमनुकालवृषाणं शृङ्गे
रस्य रं प्रेमनयोर्गंधर्वराजयोः ॥ ततश्च नानिहरेस्ति नानारत्नोज्ज्वलो गिरिः हेमकूट इति ख्यातस्स निवासस्तयोर्द्वयोः
तस्मिन् संत्पसंख्यातास्तद्भुजसंभसंश्रिताः गंधर्वास्ते च विसंभभूमिर्जंभद्विषः। पुरा ॥ अथ यत्सोमसंभृतमेकम
प्सरसां कुलं गोरीनामोदभृत्कन्या तस्मिन् अतिकृतिर्विधोः १० हंसो गंधर्वराजस्तामुद्देतुहिनप्रभां यतो यथार्थना
माप सर्वथा हंसगामिनी ११ चिरसंभृतविसंभनिर्भरं गृहवासिनोः तयोरुदभवत्सूनुरेकोपिनमहात्मनोः १२ अहं

॥

तमंदभापेकाकन्या उद्धृतकारिणी उदभूवेतयोरसुः। त्वभारसभागिनी १३ अनपत्यतयातातोमज्जन्मसुतजन्म
वत् अभ्यर्नंद इतानन्दः कृतोदारमहोत्सवः १४ देहकायामिमं वीक्ष्य ततः सोमक्रमागतं चक्रे वर्णानुत्तमं समहासेने
तिनाममे १५ साहंपितृष्टदेवालावत्कीवकलसना संवरंतीस्त्वंधूनामंकादं कमहर्निशं १६ अनवाप्सरसास्तादस्त्रे
हादिदं दसंयुतं अन्यवाहमहं क्लेशपेशालस्थितिशेषं १७ युगलकं अथवात्पात्परं प्रापमहं नानारसास्पदं मनोभव
विकाराणामेकमायतनं वयः १८ कदाचिदथरमे पुमधुमासदिनेषहं अक्कोदसरसि स्त्रातुमागतेहसहं वया १९
अट्टष्टपूर्वमन्यत्र विभूतिमिहमाधवीं साक्षीभिः सह पश्यंती कानने च चरं चिरं २० एकस्मिन् प्रदेशे न्यपुष्पगंधाभि
भाविनम् अभ्यजिह्वमनाच्चातपूर्वमामोदमदुतं २१ तस्य प्रभावजितासारसेन विहितत्वा नातिहरेत तो गत्वा पश्यं
निक्रमारकं २२ अष्टष्टमिकंदर्पमीशाननयनार्चिषा कलंकविप्रुषा विवमद्विषितमिर्वेदवं २३ विरुद्धैरपि त्रयस्य
मेखलाजिनवत्कलैः कृताधिकमनोहारि रूपा निशयविभ्रमं २४ तेन कोर्णकृताकाविदस्वत रुमंजरी ततः प्रवृत्तमा
मोदंसमर्थितवती मुहुः २५ तं कृतोपागतं कानं लावणामृतनिर्जरं चक्षुषा संपिबंती वकोजकोत्तिप्रपत्सणा २६
इपेकपक्षपातेन गुणदोषानपेक्षिता ततः कुरुमवाणेन नीतास्मिन् वशमात्मनः २७ ततोपसर्तकामाहमप्रगल्भते
यामुहुः केनापि प्रेर्यमाणो वतदंतिकमुपागता २८ वंद्यो मुनिजनस्तेन प्रचलन्मणि कुंडले अकार्षं वंदनं तस्मै तन्मुखा

न्यस्तलोचना १५ ततः कृतप्रणामायामयसोपिमनोभुवः पतितोगोचरेचित्रमलंघ्याभविता ५० स्मरोपदिष्टयेवाथ
उद्धातदिकृतिंथिया लब्धास्यातत्सत्रपादिप्रश्नप्रागल्भ्यमागमं ५१ अथपार्श्वस्यमप्राप्तमन्यमुनिः कुमारकं तत्पतेजसो
वेषमस्यसब्रह्मचारिणं ५२ भगवन्कथ्यतांकोयंकिमात्माः किमिहागतः कर्णेवविहितानेनकस्यैमंजरीतरोः ५३
सोब्रवीत्सुरलोकेस्त्रिसरासरशिरोर्वितः सेनकेतरितिह्यतोत्रेणप्रतिमोमुनिः ५४ पुंडरीकसरः स्नातृमगमत्स
कदाचन नित्यं सन्निहितातत्रलक्ष्मीरेनंवलोकयत् ५५ सातदालिंगनेनेवदर्शनेनेवकेवलं पुंडरीकेकृतार्थतमवाप
स्वासनीकृते ५६ उदपादितदैवास्त्रुमारः सतदाश्रिया तवपुत्रोयमित्युक्ता न्यवेदिसेतकेतवे ५७ सोपियोगदृशा
दृष्टायथावस्तुतमग्रहीत् नामजन्मोचितंवास्पुंडरीकरितियथात् ५८ योजयामाससंस्कारैरेनंमुनिजनोचितैः अ
नीतेवालभावेवत्युंक्ततपसेयिता ५९ अयंसपुंडरीकस्तेवर्णितः शृणुमंजरी चतुर्दशीतिमत्वाद्यप्रस्थितोयंशिवाल
यं ५० व्रजतो नंदनेनास्ववनेदेवतयास्वयं त्वदाकृतेरलंकारस्तुत्योयमिति सादरं ५१ पारिजातद्रुमादेष्टाडुग्योदधिसमु
द्रवान् आदायमंजरीकर्णेनिकेतोपिनिवेशिता ५२ युगलकं इतितस्मिन्वदत्येवचपलेगृह्यतामियं किमनेनतवप्र
अलोभेनेत्यभिधायमां ५३ अनायिमुनिनातेनसासरद्रुममंजरी अपनीयनिजात्कर्णान्ममकर्णवतंसतां ५४ युगलकं
मत्कपोलतलस्पर्शप्रकंपतरत्नांगुलेः तेनप्रस्वलिताहस्तादक्षमालानलक्षिता ५५ अशोभेववसाभूमिं गृहीतासहस्राम

या अस्मिन्नवसरेच्छत्रादिणीमामवोचन ५६ स्नात्वादेवीचिरंभर्तृदारिकेगम्यतामिति ततःप्रतिनिष्ठतायांमयि
तंससखावदत् ५७ वयस्यकिमिदंवेतस्तवविष्णुतमीदृशं ह्युतामप्यनयातासीरक्षमालांनकन्यया ५८ ह्युताना
मेयमनयाहृदयंननुरक्षतां ततोसौपुनरागत्यकृतकोपमिवावदत् ५९ अपहृत्याक्षमालांमेकुंचोरितनुगम्यते
अथमेदंविहसेवमयास्यनिहिताकरे ६० मुक्तेयमक्षमालेतिकंटांमुक्तावलीनिजा साप्यलक्ष्यतनानेनेमन्मु
खासक्तदृष्टिना ६१ युगलकं सखीभिरिहमेदमिदंवापलमित्यहं किंचित्संजातलजेवसरस्स्त्रीरमागमं ६२
अत्राहमस्वतंत्रैवतणंस्नात्वायथातथा अगच्छमम्वयासाकंतद्रुणाध्यामिनीगृहं ६३ गत्वासवेदनास्मीतिविस्तृ
ज्यसकलासखीः प्रविशेयैकाकिनीगेहमासंमोहविसंस्थला ६४ कृगतास्मिन्किमुक्तास्मितेनकोसावहंचका कि
मिदंकःप्रकारोयंरतिनात्तासिषंतदा ६५ मुहूर्तमिवतांस्तलकरंकशादिणीमम प्रियातरलिकानामप्रविशेदम
थाब्रवीत् ६६ कर्णेमुनिः कुमारिणकृतातेयेनमंजरी त्वय्यागतायांष्टास्मिन्सत्रपंतेनतावकं ६७ तच्छ्रुत्वावस्यंते
नल्लिवित्वावस्यपटिका एकाकिन्त्येवयातसेदेयेत्युक्तासमर्थिता ६८ ततस्तरलिकायास्तोहस्तादादयपटिकां त
स्यांतल्लिखितामार्थमिमामहमवाचयं ६९ दूरंमुक्तालतयाविससितयाविप्रलभ्यमानोमे हंसइवदर्शिताशोमानस
जन्मावयानीतः ७० सातनैमिरकस्यैववभूवद्भलक्षणा मोहायार्याप्यनोर्यवसतरांमनसोमम ७१ वदतेनकिमुक्ता

श्री
का. क.
पा. सा
(३)

सिसकिमुक्तस्त्रयापिवा तदंतिकेचविसव्यमुषितासिकियच्चिरे ॥ इत्यंतरलिकातनदालपंतीपुनःपुनः कांचिदङ्गुल
तोमात्रमुन्मत्तेवापवाहयं ॥ अथप्रलंबमानेर्केप्रतीहारीप्रविशपमे भर्तृदारिकयादृष्टोयौतोमुनिऊमारको ॥ नयो
रन्यतरोद्धारितिष्टतीतिन्यवेदयत् शीघ्रं प्रवेशयेत्पुष्कामयातदभिशंकया ॥ साधप्रवेशयामासतस्यतंसहचारि
णं सत्कारेणोचितेनाहंभक्त्यावेनमप्यजयं ॥ मुहूर्तमिवविश्रम्यपर्यंकेमउपारुते मउत्तरीयसंसृष्टस्योतचर
णहयः ॥ दृष्टिंतरलिकायांसवक्त्रकामःक्षणंयथात् मयासंज्ञानिविष्टस्तुलजमानश्वाभ्यधात् ॥ अहंकर्पि
जलोनामतस्यबालसुखन्सुनेः नवाक्यवर्ततेमेस्मिन्ननभ्यस्तश्वाधनि ॥ क्वायंमुनिजनःशान्तःकृचामीरागविभ्रमाः
तथापिद्यवासयोयंसहस्त्रेहुरुजाश्रितः ॥ तड्यसेप्रयातायांराजपुत्रितदात्वयि हस्तेमुक्तावलीविभ्रन्समदंतिक
मागतः ॥ अहोरम्यात्तमालेयंत्वयातीतेतितत्क्षणं विहस्यसमयानोक्तःकिंचिच्चिंतोपशान्तये ॥ नोपदेशप्रकारो
सौनवदृष्टोतविस्ररः नसोऽस्यपायमंत्रोस्योमयानाभ्यधीयत् ॥ वचोभिःखिद्यमानोसावुपाततशिरोधरः क्षण
मेतर्हितोमत्रस्तुतरोमामपीडयत् ॥ कृच्छ्रादिवमयालव्योविवित्सकलंवनं अन्यपवसंसृष्टोवचसांयोनो
चरः ॥ नदवस्समालोकाविगताशःप्रबोधने अथतस्याणरक्षार्थमेवंयत्नकरोभवं ॥ आस्तीर्यनलिनीपत्रशय
नंवदनोदितं ततस्तस्यापिकर्पूरपांसमंगेषवाकिरं ॥ उपायेस्तदवस्थोपिसकिंचिदङ्गुलमत्तमः सवाष्पमातुरांदी

१२

नामयिदृष्टिमपातयत् ॥ ततोहमिदमेवात्राप्रकालमिनिश्रुते राजपुत्रिसहस्राणरक्षार्थमिहागतः ॥ अतः
परंतसामर्थ्यगतार्थाममयागिरः कंठेविपरिवर्ततेनूनंत्वमपिविष्यताः ॥ इतितस्मिन्वदत्येवप्रविशप्राहकंचुकी त
मस्यशरीरेतिज्ञात्वादेवीसमागता ॥ तच्छ्रुत्वाजनसंसर्दभीतोयातःकर्पिजलः नैवप्रतिवचःकिंचिन्मामकीनम
पैतत ॥ तड्कांतदशोतस्यजनस्यावेत्तादृशी अगनोनागतांवापिह्यम्बामहमलक्षयं ॥ ततःकमलिनीरक्ताय
क्ताक्वापिगतेरदौ उदिनेसर्वथावामेविधौवैधुर्यदायिनि ॥ उन्मूलितेवकामेनदग्धेवविरहाग्रिना पुनस्तारलिका
मेवसासुकंदमवादिषं ॥ अहंयथातथावापिभवेयंसतमत्कृते कथंभविष्यतीत्येषावितादलयतीवमां ॥ इतःशा
खंजलाचरोलजाग्रुजनाद्भयं इतःकामोवसन्तोपिविरहोमरणाद्भयं ॥ वदकिंकरवाणपत्रमुत्पतीवमनोमम
माभ्रन्मेनरकेविप्रप्राणवाधेनमजनं ॥ इत्यादिविलपत्यामेतत्कालस्तुलभोदया जहारचेतनोमूर्च्छानिद्रेवनयन
युतिं ॥ अथमांशहयित्वासौसंतांशीतजलानिलैः निपत्यपादयोःसासुनेजातरलिकाप्रवीत् ॥ किंशासंश्रवःकेव
कालजाकाकुलस्थितिः रक्षतामात्मनःप्राणं पुनस्तस्यचसर्वथा ॥ गंधर्वीणांविवाहोयमिच्छ्यान्त्योत्संगमः शा
खेषुपदितस्तस्मात्तूणमुतिष्टगम्यतां ॥ नयेवमुक्तातत्कालयोग्यवेद्यहागृह्णात् तामेकामग्रतःकृत्वा निर्गतामल
क्षिता ॥ अभागममिमोभूमिमौत्सकचतुरैःपदेः तदामेदक्षिणंचत्तरस्यन्दतमुहमुहः ॥ अथक्कमिवचोश्रापका

६

ननेरुदितधनिं नेनचोत्तत्रशंकाहमगच्छमधिकत्तरा ५ पदानिकतिविज्ञत्वाहावयसतपोनिधे पुंडरीकक्यातो
सिञ्चनीकृत्यजगत्रयं ६ हादतोस्मिविलीनोस्मिदयोस्मिकरवाणिकं गत्वातातस्यवत्पामिषेतकेतोः किमग्रतः ७
अर्हणयेमहास्येतेनतृष्टासत्तमालया रुतामेसरुदोमुख्यप्राणवृत्तिरपित्वया ८ वयस्पदेहिमेवाचंनजीवामिविना
त्वया ततोष्ट्राणवमित्यादिविलपंतंकपिंजलं ९ अथप्रवेयमानोगीविसंस्थुलपदक्रमा केनापुत्तिप्यनीतेवतंप्रदेशम
यासिषं १० गत्वातमहमद्राहंतत्ताणातज्ज्ञांतजीवितं किंचिरेणागतासीतिरुषित्वेवतथास्थितं ११ इतीयमुक्ताम्
र्क्षातास्वदृष्टान्तमतःपरं विवदन्तीवसाकन्यानिपपातशिलानले १२ प्रनष्टचेततांचैनांचंद्रापीडोवलोकयन् प्रश्नका
रिणमात्मानंकृतागसममन्यत १३ ससंभ्रमंसमुत्थायकदलीटलमारुतेः तोयेश्चाशिशिरस्वकैः संतामेनामजिग्र
हत १४ अवाप्यचेतनामेषास्तृत्वातद्यसनेनिजं तथैवानुभवन्तीवरुदविललापव १५ तत्रणामप्यभ्यंतदृष्टया
नियतस्तदा प्रतिशब्दनिभेतोच्चैः कुरुभोप्यरुदत्रिव १६ चंद्रापीडोद्यतामाहवाधेरुदविलोचनः आस्तांनशाक्यतेव
क्लेश्रोतंबान्यदतःपरं १७ कथमप्युपसंरुत्यशोकावेगंतसावदत् किमतःपरमस्यन्यहाद्यंश्रोतव्यमेववा १८ किंतुक्ते
शाययेनाशालेशेनहतजीवितं राजपुत्रविभर्मीदेनदाश्चर्यव्रवीमिने १९ तदातस्यातिनीघ्रस्पडः खभारसतादृशी न
काचिन्मरणदयामयाग्राहिप्रतिक्रिया २० मरणव्यवसायनिश्चलाकृतवत्यास्मिवसंविधानकं निरियायचचंद्रमे

उत्तासुरुषः कोपिहिमोपमधनिः २१ सोवतीर्यगगनान्महीतलंतंनिधायभुजपंजरेमृतं उत्ततन्दिवमुदारयागिरा
सामवोचतपितेवसान्वयन् २२ विरममरणोद्योगादस्मात्प्रियेणतवाभुना पुनरपिमहास्येतेवत्सेभविष्यतिसं
गमः इतिगिरमहंश्रुत्वातस्मात्संभ्रमविस्मयाकिमिदमितितंतत्रापश्यंप्रसृत्यकपिंजलं २३ प्रियमिममूहस्य
कारमुद्गच्छसीनिस्फुरितविकटकोपाटोपमुक्तेर्धटष्टेः ममवचनमदत्वाकिंचिदेवातिवेगात्कृतपरिकरवन्धः
सोप्यगादंतदितं २४ पश्यंत्यामयितेत्रयोपिविविधुःशीतत्विसोमंडलंतत्संप्रत्ययसंरुतोचितविधिसाहंश्रितेदं
व्रतं नातेनैत्यततःप्रभृत्यहमिहासीनाथनेतंग्रहंयत्नेनापिनपारितेनिसुचिरंस्थित्वागतःस्वान्द्राहान् २५ इति
श्रीसकलविपश्चिच्चक्रवर्तिश्रीमहजयंतसूनोरभिर्नंदस्यकृतोकादंबरीकथासारेवतुर्थःसर्गः ॥ इत्यावेदि
तनिर्वीजनिजवृत्तांतविस्तरा विरराममहाश्वेतानिःसासदापिताधरा १ चंद्रापीडस्तृत्वायन्मनोभवविजृंभि
तं सकंषविस्मयोप्यंतस्तामवोचतसान्वयन् २ मयातवमनोवृत्तेःपरिणाममपश्यता शोकःप्रत्यग्रतांनीतःकोतु
कादिप्रवेतसा ३ सात्यमहंसिकल्याणिनशोकंकर्तमीदृशं आसासितातदातेननृत्तंचंद्रमसास्त्रयं ४ कोत्पस्तथा
विधाकारस्तच्छक्तिर्मंडलात्रतः निर्गत्यतत्रैवविशत्रिंशिसंभाव्यतेनरः ५ श्रयंतैगनयश्चित्रादेवतानामनेकशः व
रदानतपःशक्तियोगवैचित्र्यनिर्मिताः ६ सेतकेतुश्चतस्यासौप्रजापतिसमःपिता नास्तेवतस्यतपसाससाध्यनामकिं

चन ७ इत्यादियुक्तपन्थासैरितिहासनिदर्शनैः महासेतां समासास्य पुनः प्रवृत्तामसौ ८ सानेतरलिकानामविसे
भनिभृतासखी गताभगवतिकायनहिसात्तांविमुंचति ९ अथोवाचमहासेताकासोयानितयस्विनी शृण्वत्रापिनि।
मित्रंमेयथासाप्रहितामया १० यःसचित्ररथोनामगंधर्वाधिपतिर्मया वर्णितोयेनदेवोयंप्रत्यष्टापिमहेश्वरः ११ येना।
खानितदन्यच्छमच्छोदात्यमिदंसरः येनचैत्ररथंनामकृतमेतच्चकाननं १२ तस्यामृतसमुद्भूतेप्रसूताप्सरसांऊले
महिषीमदिरानामजीवितादपिवलभा १३ तयोःकादंबरीनामकन्यास्तिनवयोवना लक्ष्मीमुपहसंतीवत्रपलावण
विभ्रमेः १४ तयासहमहत्प्रेमवाल्यात्प्रभृतिमेतथा यथेकमेवजानातिजनोजीवितमावयोः १५ विदित्वादग्धृत्तां
तमिदंसपदिमामकं साग्रहीन्नियमंवालावर्त्यमाणपिवंधुभिः १६ महासेतास्तुःखस्यावन्नलभतेवर्धि ताव
न्मयानकर्तव्यंपाणिग्रहणमात्मनः १७ अतोयथायथातस्यायौवनश्रीर्विजृम्भते तथानयातनोयन्नेवेदंचित्ररथःप
रं १८ सन्दिष्टंतेनमेषत्रियतस्त्वाविहितातथा यथेमंडुरिदग्रस्मिंविमुंचतितवस्वसा १९ अतस्तरलिकातत्रमयाप्रक
रणेवितं प्रहितावद्भ्रसन्दिष्टपञ्चश्रागंतेहसापुनः २० इतीत्यंकययानीत्नामहासेताअमेदिनं चंद्रापीडःप्रयातेस्त
मर्कसंध्याविधिंवाधात् २१ तत्रेन्द्रायुधमानीयसंयम्यनिचलेकचित् महासेतोदिनेदेशेवहिःशय्यामकल्पयत् २२
तस्यांतसनिषलस्यआन्त्रस्यापियथाश्रुताम् कथामाश्चर्यवद्भूलोतामेवथायतश्चिरं २३ पुनश्चितयतःसेनांवैशंपा

यनमेवव पत्रलेखंचसारात्रिगीताप्रायेणजाग्रतः २४ इंद्रायुधस्तवाष्टाद्रीमहासेतामुत्खेदशं सप्रत्यभित्तमस्योपिभृ
शंमानुषवद्वधौ २५ प्रयातायांतयामिन्यांकृतप्राभातिकक्रिये समायेकुंस्थितांबुद्धामहासेतांतदंतिकं २६ चंद्रापी
डेप्रविष्टेयनातिहरोदिनेरवौ संगंधर्वकुमारसौततस्तरलिकाययौ २७ साप्रविष्टमहासेतांप्रणिपत्योपविष्टपच
सिद्धार्थासीतितत्पृष्टावलितग्रीवमब्रवीत् २८ त्वत्सन्देशंनिशम्योक्तांयतयाभर्तृदारिके तसंतच्छासनायातकेयूरक
मुत्खाच्छृणु २९ अथकेयूरकःप्राहानानभित्तासिवेतसः स्वस्वमेववेदंतेमन्मनःकिंपरीक्षसे ३० अथवाभभिरस्याहमु
पालमस्यभयसः तपोवननिवासिन्यांत्वयिस्वगृहवर्तिनी ३१ आकर्णतवसन्देशवाचस्तरलिकासुखात् एषतेप्रति
संदेशःप्रियसख्यानिवेदितः ३२ इतिश्रुत्वामहासेतादाणंनिश्चललोचना चिंतयित्वाकिमप्यंतश्चंद्रापीडमभाषत रा
जपुत्रतवाकारःसदाचारश्चपेशलः तनोतिसर्वभावेष्टुनिस्पृहाणमपिस्पृहां ३३ कादंबरीवचश्चेदंश्रुतंकेयूरका
त्वया तत्रकोवाप्रतीकारःस्वयंमद्भ्रमनादृते ३४ इतोहरेगंधर्वराजधानीतदृष्टपते पश्यास्मदनरोधेनसोर्गतासिस्वदा
हिनी ३५ उदारमधुरामेतोदर्शयन्प्रातवाकृतिं बह्वयंघर्वलोकसमयाप्युपकृतंभवेत् ३६ चंद्रापीडस्तुतांप्राहवद्भ्रजा
भगवत्पलम् अनतिक्रमणीयंमेमुनीनामपिशासनम् ३७ प्रावर्ततततोमान्त्रंमहासेतयासह पञ्चामेवमयुंक्ताप्रे
प्रतिकेयूरकं दृष्ट्वा ३८ केयूरकोग्रतो गत्वाकादंबरीन्यवेदयत् तस्यागमनमाकारं गुणंश्चाहितविस्मयान् ३९ सग।

त्वाकिंचिदधानेवंद्रापीडःसमासदत् गंधर्वराजनगरीमपराममरावती ५१ आसायराजधानीचतुंगस्फटिकतीरणं स
प्रकट्याश्रितिक्रम्यकन्योतःपुरमभ्यगात् ५२ केयूरकोपदिष्टेनवर्मनाथप्रविश्यसः भास्वन्मणिमयसंभेष्टीमंडपम
लोकयत् ५३ तन्मध्येमणिपर्यंकमध्यासीनामहीयसा रत्नाभरणचित्रेणस्त्रेणपरिवारितं ५४ देहप्रभावितानेनरत्न
कोत्पभिभाविना प्रतप्रकनकोद्योतयोताविदधतीदिशः ५५ तटस्थमण्यार्द्रयतसदाचारमभिन्दतः स्थितानवसलाव
णसिंधोरंतस्तरेगिणः ५६ सर्वोपमानभावानामुपमानत्वमागतो कादंबरीददर्शासौहृदविस्फारितेक्षणाः ५७ य
रातिशयकोटिस्थरूपलावण्यसंपदं तस्यानिर्गम्यत्रंतरचितयदद्यत्तणं ५८ सत्येनकश्चिदाश्चर्यनिर्मलेषवपिधिविधेः
ईदृशान्यपिरत्नानिस्त्रुष्टंभवतिस्मयः ५९ मोचंयातिहरेःकालोललोचनसिधुतः देहार्थेनवदन्गौरीवंचितशृंग
शोखरः ५० कृतमत्तःसहस्रेणनिर्निमेषेणवज्रिणः अनन्यकर्मण्येननित्यमेघानट्टणने ५१ इत्यादिविंशत्यस्मि
न्नथचित्ररथात्मजा प्रत्यागच्छन्महासेतामभ्युत्थायसंभ्रमं ५२ महासेताधनिःसंगमालिङ्गत्वेहनिर्भरं तोचंद्रापी
डनिर्देशपुरःसरसभाषत ५३ अयं हि भारतेवर्षेसर्वभोमस्यभर्यतेः तारापीडस्यतनयश्चंद्रापीडइहागतः ५४ अनेनेह
प्रविष्टेनट्टेर्विषयवर्तिना भवत्वखिलगंधर्वकृद्वेकमहोत्सवः ५५ अथकादंबरीतस्मिन्यत्सोत्सेपविलासिनी
आकर्णप्रसूतापोयंचिरं दृशमपातयत् ५६ हारेणविष्टेनाथतेनेवनिजमायया मदनोतःप्रविषणस्यावबंधदयेय

दं ५० रत्नपीठोपविष्टेचंद्रापीडेतदंतिके ग्रथासातंऊथामेकाहंसचित्ररथात्मजे ५८ लज्जालिमितमासीनासाथकादं
वरीवलात् महासेताग्रहाचारंचंद्रापीडेन्यथापयत् ५९ शरीरनिर्विशेषास्याःकादंबरीःप्रियासखी मदलेखाभिधा
नासचरणचालनंयथात् ६० कादंबरीतसस्त्रेदप्रकंपिकरपलवा तांल्लच्छन्नात्मानंस्वयमस्त्रेयवेदयत् ६१ तदंग
लितलसर्षविश्रंतिस्तमानसा नालक्षयतसारत्नवलयंसवलितंकरात् ६२ चंद्रापीडोपितयाणिसंस्पर्शसुखसंपदा
तदात्रिभुवनाधीशमिदात्मानममन्यत ६३ ततस्त्रस्त्रीमुपासीनेसर्वस्मिन्कन्यकाजने एकशपरिकयोरसीत्कलहःकेलि
कारणं ६४ तत्प्रसंगेवसोत्प्राशंतयोःकलहदृश्ये चंद्रापीडोव्रवीयेनसर्वाजहसरंगनाः ६५ ताश्चदंतप्रभायोतदिज्जुलाम
धुरस्वराः चंद्रापीडगिरोजक्रान्तरांकादंबरीमनः ६६ क्षणमात्रेवतीनेथप्रविश्यप्रादकंचुकी राजपुत्रोयुवांष्टुंदेवीनि
र्विज्रमिच्छति ६७ क्रीडापर्वतकेकृत्वासतंगमणिमंदिरे चंद्रापीडंसखासीनमेतांतेमातरंतिकं ६८ तत्राथासितपर्यं
कंकेसरकपुरःसराः सुख्याःकादंबरीसख्यश्चंद्रापीडंसिधेविरे ६९ स्नानानुलेपनाहारक्रियाःसतउपाहृतेः चक्रेमर्त्यपु
रप्राप्तेर्विभवेरुपपादिताः ७० अथमंदप्रभेभानेभेजेकादंबरीनिजे मदलेखादितीयेवमहाप्रासादमस्तकं ७१ चंद्रा
पीडंचतत्रस्याक्रीडापर्वतवर्तिनं निरवर्णयदाकर्णप्रसूतापोगयादृशा ७२ चंद्रापीडेकटाक्षतदीयास्तीक्ष्णकोटयः
समंनिपेत्यरसांचक्रसमाययसायकाः ७३ कटाक्षैरुपनीतंचक्षिप्रं कृतसमागमेः तद्वावण्यपिवंतीवमदलेखामुवा

का.
कथा.
सा
९

वसा ७५ नमयामदनोनामकथासपिसविश्रुतः अथप्रत्यक्षतोदृष्टस्वचंद्रापीडविश्रुतः ७५ नमहासेतयाकिंचिउक्तं
प्रकृतवस्तुनि अथवेदानयंस्यासं सर्वमुक्तमलक्षयं ७५ अपिनामतदानासौप्रकारोलक्षितस्तया किंवानलक्षयेदोषादृ
ष्टमन्मथविक्रिया ७७ अद्यापिनिजसंकल्पविरुद्धाप्रक्रियामिमां मनःसंरहयत्येवस्सलामपियथातथा ७८ किंपु
नःशेषहारोस्यास्तुल्यमंडनमाकृतेः उरस्यानिच्छतोप्यस्त्वरितेप्रथ्यतांतया ७९ मदलेखागृहीत्वातंहारंगत्वातदं।
निकं तथोवाचयथातेनप्रत्यक्षासानकिंचन ८० आमुच्यतततःकंदेहारोस्यमदलेखया शरदिंडकरोदारप्रभाप्ररि
तदिंडाखः ८१ चंद्रापीडश्चहारेणराजकृतमंडनः पूर्णोडिवनक्षत्रकलापपरिवारितः ८२ कादंबरीचिरंत्वेनम
वलोक्यनिशागमे प्रासादशिखरात्रस्तात्वेदमंदमवातरत् ८३ उभयचंद्रपीडोयकृतसंध्याविधिस्ततः युवालं
वतदेहेनशायोचिंतांचचेतसा ८४ किंस्वर्गधर्वकन्यायाविलासाःसहजामे उनेमंजनमुद्दिश्यवलात्रतयतिसरः
८५ दृष्टिर्निपुणदृष्टीवतथातस्याव्यचेष्टत यथासंभावनायेवममचेतसिवर्तते ८६ अथेमिपुष्पितस्लावक्तित्रराजुसृ
तिक्रमः सकालपरिणामेननजानेकिंफलमिति ८७ अथवायौवनोन्मादकृतपषसदाभ्रमः कमनुष्यःकगंधर्वइकिं
तेनसंगतं ८८ आत्मसंभावनावेयमास्लामसदृक्क्रमा कालेनव्यप्यतेसर्वकथंनुममसैनिकाः ८९ इतिचिंतयतस्तस्य
निद्रासुविस्मृता चकारमुकुलाकारेचक्षुषीआनिशाक्षयात् ९० अपरेयुरयोभ्यायकृतप्राभानिकक्रमः कादंब

पृ०

ति०

९

रीमहासेतेदृष्टालव्याविरादिव ९१ तदनन्तानदादिगंधर्वपरिवारितः सर्वदाप्रथमारुह्यप्रतस्पष्टतनोप्रति ९२ यु
गलकं अथकेनाप्युपायेनलव्यामार्गमसौनिजं सत्रिविष्टंसरस्तीरेस्कंधावारमलोकयत् ९३ तत्रदृष्टान्पान्तर्वाक्यं
त्रिप्रवरहस्यसौ स्वदृष्टान्निविदंचक्रेपत्रलेखोविशेषतः ९४ निशितस्यामतीतायामन्येकुरुदिनेरवो केसरकस्तमाग
त्यहेमकूटादभाषत ९५ कादंबरीनपट्वीतिमभीक्ष्णदिदृक्षते विस्मृतंशयनीयेचशेषहारमपाहरत् ९६ केसरवच
नंश्रुत्यासमेतःपत्रलेखया चंद्रापीडःपुनस्तूर्णहेमकूटमथागमत् अभिनयमहासेतांस्त्राक्षितागमनस्तया कादंब
रीमथापश्यपत्रलेखापुरःसरः ९७ उद्याननलिनीनीरकल्पितेहेममंदिरे कदलीदलशायोतर्निषस्मान्निविशत्
९८ तदालोकनमात्रेणमुहुराश्वासितेवसा ततउभयामिच्छंतीशायोनेवास्ततज्जिरा ९९ ततःकृशालसंप्रस्रस्रवमा
त्रपविप्रिताः नाना नर्मविलासार्द्राःप्रवर्तततयोर्गिरः १०० तथातत्रचिरंस्थित्वातांतथावशवर्तिनी भंगीभणितिभि
र्व्यक्रमवेयनिरगादयं १०१ तदभ्यर्थनयादिष्यपत्रलेखोतदंतिके केसरकद्वितीयोसौजगामकटकंपुनः १०२ तत्रोज
यिन्याःसंश्रमं प्रवेष्टुर्लेखहारकं अवलोक्यतदानींतलेखंस्वयमवावयत् १०३ पितरातांतनोत्तात्वाशीघ्रागमनशंसि
नी केसरककरेभ्यस्तलेखंकृणितेक्षणः १०४ तदर्थमथसंमंत्रसहमंत्रितनेनसः एवमेतदितिध्यात्वाप्रस्थानेस्येयं
मग्रहीत् १०५ सत्यंवक्षिभवत्यसादरमिकंचेतोममेतत्तदं गंतंनेच्छतिकिंतुशासनमिदंनोहं वनीयंगुरोः मनुस्मै

का.
कथा.
सा
९

वसा ७५ नमयामदनोनामकथास्यपिसविश्रुतः अथप्रत्यक्षतोदृष्टस्सचंद्रापीडविग्रहः ७५ नमहासेतयार्किंचिडं
प्रकृतवस्तुनि अथचेतानयंन्यासं सर्वशुक्लमल्लयं ७६ अपिनामतदानोसौप्रकारोलक्षितस्तया किंवानल्लययोषाट
ष्टमन्मथविक्रिया ७७ अद्यापिनिजसंकल्पविरुद्धांप्रक्रियामिमां मनःसंरक्षयत्येवस्सलामपियथातथा ७८ किंपु
नःशेषहारोस्साल्लयंमंडनमाकृतेः उरस्यनिच्छतोपस्यत्वरितंयथातथा ७९ मदलेखागृहीत्वातंहारंगत्वातदं।
तिकं तथोवाचयथातेनप्रत्यक्षासानकिंचन ८० आमुच्यतततःकंदेहारोस्समदलेखया शरदिंडकरोदारप्रभाप्रवि
तदिड्मालः ८१ चंद्रापीडश्चहारेणराजकृतमंडनः पूर्णोडरिवनक्षत्रकलापपरिवारितः ८२ कादेवरीचिरंतेनम
वलोक्यनिशागमे प्रासादशिखरात्तस्मात्वेदमंदमवातरत् ८३ उभयचंद्रपीडोयकृतसंध्याविधिसूतः युवाले
वतदेहेनशायोचिंतोचचेतसा ८४ किंस्वर्गधर्वकन्यायाविलासाःसहजामे उतेमंजनमुद्दिश्यवलात्रतयतिसरः
८५ दृष्टिर्निष्पन्नदूतीवतथातस्यावचेष्टत यथासंभावनामैवममचेतसिवर्तते ८६ अथैमिषुषितस्त्वावक्तिन्नरावसु
तिक्रमः सकालपरिणामेननजानेकिंफलियति ८७ अथवायौवनोन्मादकृतपक्षसदाश्रमः क्लमनुष्यःकृगंधर्वकिं
तेनसंगतं ८८ आत्मसंभावनावेयमास्सामसदृक्क्रमा कालेनव्यज्यतेसर्वकथंनुममसेनिकाः ८९ इतिचिंतयतस्तस्य
निद्रासुविशसम्भृता चकारमुकुलाकारेचक्षुषीशानिशाक्षयात् ९० अपरेयुरथोभ्यायकृतप्राभातिकक्रमः कादेव

शु८

ति८

९०

रीमहासेतेदृष्टालव्याचिरादिव ९१ तदनृत्तानदादिष्टगंधर्वपरिवारितः सर्वद्राग्रथमारुह्यप्रतस्थेष्टतनोप्रति ९२ यु
गलकं अथकेनापुणयेनलव्यामार्गमसौनिजं सत्रिविष्टंसरस्तीरेस्कंधावारमलोकयत् ९३ तत्रदृष्ट्वानृषान्सर्वान्म
त्रिप्रवरहस्यसौ स्रष्टान्निविदं चक्रेपत्रलेखोविशेषतः ९४ निषितस्सामतीतायामयेष्टरुदिनेरवो केष्टरकस्तमाग
त्यहेमकूटादभाषत ९५ कादेवरीनपट्टीतिमभीक्ष्णोदितेते विस्मृतंशयनीयेचशेषहारमपाहरत् ९६ केष्टरवव
नंश्रुत्वासमेतःपत्रलेखया चंद्रापीडःपुनस्पूर्णहेमकूटमथागमत् अभिनंदयमहासेतोस्त्राचितागमनस्तया कादेव
रीमथापश्यपत्रलेखापुरःसरः ९७ उद्याननलिनीनीरकल्पितेहेममंदिरे कदलीदलशायोतर्निषस्साम्मानविश्रुता
९८ तदालोकनमात्रेणमुहुराश्वासितेवसा ततःस्थानमिच्छंतीशायोनेवास्ततद्गिरा ९९ ततःकृशालसंप्रस्रस्रत्तमा
त्रयविचिताः नाना नर्मविलासार्द्राःप्रवर्तततयोर्गिरः १०० तथातत्रचिरंस्थित्वातोतथावशवर्तिनी भेगीभणितिभि
र्व्यक्रमवेयनिरगादयं १०१ तदभ्यर्चयन्नादिश्यपत्रलेखोतदंतिके केष्टरकदितीयोसौजगामकटकंपुनः १०२ तत्रोज
यिन्याःसंप्राप्तं प्रवेष्टुर्लेखहारकं अवलोक्यतदानींतलेखंस्वयमवाचयत् १०३ धितरात्तान्तोत्तान्वाशीक्रागमनशोभि
नी केष्टरककरेयस्सतंलेखंकृणितेक्षणः १०४ तदर्थमथसंमंत्रसहमंत्रिसुतेनसः एवमेतदिनिध्यात्वाप्रस्थानेस्वेष्ट
मग्रहीत् १०५ सत्यंवक्षिभवत्प्रसादरमिकंचेतोममेतत्तदं गंतंनेच्छति किंतुशासनमिदंनोत्तं वनीयंशुरोः मनुस्सं

का.
कथा.
सा.
१८

प्रतिसत्तां पनरिहागंतास्मिकादंबरी सन्दिशेति सवाष्पगद्गदमसौ केयूरकं प्राहिणोत् ॥३॥ वेशं पायनमभ्यभाषत भक्तं
वाहयन्वाहिनीं यश्चादेष्टनियामिसत्वरमहं स्वलेरितो वा निभिः निश्चितेति तथा प्रयाणपटहेदने प्रतस्येत नो गत्वा
किंचन चंडिकाश्रमतटीमध्यास्ततस्मिन्दिने ॥४॥ तत्रोद्धतद्रविड्यार्मिकरूपवेषभाषातपःप्रशमसिद्धकथाविनोदः
नीत्वा निशांसततमसवलितप्रयाणेरलेर्दिनैस्तरितमुज्जयिनीमवाप ॥५॥ इति श्रीसकलविघ्नविघ्नक्रवर्तिश्रीभट्टज
यंतसूनोरभिनेदसकृतौ कादंबरीकथासारे पंचमः सर्गः ५ ॥ अथप्रविशपनगरीमुपास्पिते रोचिरे शुक्रनासं वसो
ध्यास्तुक्तमारभवने पुनः । तत्र कादंबरीध्याननिरेतैकाग्रचेतसः वभ्रवरतयेनासकिं चित्स्यात्तुवरिस्तु १ नाकरोत्प्रि
यमाहारं नावोधि मधुरं रसं नवाश्रयत वासांसितसिधेवे विलेपनं २ सार्धं च तद्वाधनोऽथ भृष्टवद्विपः वागुराणा
शंसं रुद्धवसारंगशावकः ३ दिवा विभावंरीध्याय त्रिंशि वा च्छन्दिनागमं उदीचीमेव सासाक्षो वीक्षमाणे निशान्ति
शं ५ केयूरकादिहायातं तात्वासां किं भजेदसौ किं वदेत्तत्र लेखं वा सापि किं वोच्यते तथा ६ इति नक्तं दिने ध्यायन्नवा ।
पितनिर्द्यतिः कालं कियंतमप्येवं चंद्रापीडोत्पवाहयत् ७ आकारसंघतस्त्रीदृगस्पर्शज्ज्ञानोभवत् यथा तं शून्यतां त
स्पिते रोनाधिजम्मतः ८ दिनेष्वयवतीतेषु पत्रलेखातदंतिकं प्रापदलाहकासीयनिर्द्यतपथिसौख्यं ९ चंद्रापी
डोपितो दृष्ट्वा समुच्छसितमानसः कादंबरीमिवामंस्तपस्पर्शवमुद्गमुद्गः १० अथ विसृज्य मप्रादीदृदकादंबरीकथां

(८)

किमस्माकं सरत्येषा रुचिरेहागमेन किं ॥ साभ्यसूयमिवालोका चंद्रापीडमुवावसा किमेतद्विंतया देवगुञ्जना राधय
स्थिरं १२ शुसौहिसप्रसन्नेन स्वयं मकरकेतना त्वय्यर्पिता विधिवशाच्छीपेता श्रीरिवाधिना ५ तां चाभिनवभावा ।
द्रोवालांतरुलनामिव तीव्रे विरहदावोद्योतिप्रवानसि किंचिद्यथा ६ केयूरकमुखादुद्वागमनं देवतावकं वज्राशनिह
ताशालिवल्लीवव्यकंपत ७ लव्यस्तेर्यावदन्मां च पत्रलेखे किमीदृशं मुक्तमेतस्य यन्मये रत्नास्पिन ऊर्वते ८ त
तः प्रभृतिनिःस्रासेर्वर्थमोनेर्दिनैरिव क्रांता ग्रीष्मनिशेवासावदीयत शोनेः शोनेः ९ अलव्यं सुसामोदाः प्रागभ्यासा
उपागताः हरात्यरिहरन्त्यस्याः कवरीमघघट्टपदाः १० रोदनारुणिता पांगे विरेविस्तरकज्जले नेत्रे माधुर्यमुत्सृज
गते तस्याः कषायतां ११ चिरं पत्रलतालेखं विहाय क्रियते नवं मंडनं गंडयोरसुकणमुक्तावलीतया १२ मृदुः सभवं
रक्तप्रघट्टैरसमोष्मभिः स्नानि मानीयते तस्यानिःस्रासेरधरः खरेः १३ स्नानोच्च विरहे तस्यानिजेर्न हिवहिष्कृतो
दाहप्रतिक्रियाभ्यस्तेर्हीरकर्पूरचंदनैः १४ विरहज्वलनो नास्मात्तावत्परसनिर्जरैः वा उवशाधिना नैतिशममि
त्युद्धतदयं १५ मुद्गः सरसि हे सीवमृगीवोपवने मुद्गः सुलिने चक्रवाकीव मुद्गर्लटनिविहता १६ मुद्गर्भवंतः
मालिङ्गपुरस्कल्पकल्पितं शून्ये भुजलते वीक्ष्य विललापत निक्षिप्तौ १७ मागादयमुपालयः संकल्पादपि हरतः
इत्युपालभते नंगंभीतेन मनसापि सा १८ तदा कारमयं ध्यानं त्वद्गोत्रप्रवणागिरः त्वद्वावकीलिता दृष्टिस्तस्याः संप्रति

वर्तते १० कियतीवर्णतेतस्याः परेण विरहवया स्वसंवेदनगम्यादिसातेयेवानुभूयते १० किमप्याख्यातकामेवव
द्रुशः स्फुरिताधरा हृदयस्थेन केनापि पुरुणे वनिषिद्यते ११ भ्रमो विवेष्टमानो गीभुजं गीवकदाप्यसौ दिशो वीक्ष्य
स्वउत्संगे निधाय मुत्तमव्रवीत् १२ उन्निष्ठानयते गता जीवंती मोयदीच्छसि अहंगंतु मया ज्ञातिसहस्रमिदमंतरं १३ शि
तायां त्वयि जीवामि न त्स्पर्शेन यथा तथा गतायां त्वचिरं कालं न सहंते ममासवः १४ इति श्रुत्वा च दृष्ट्वा च समायातास्य
तः परं देवः प्रमाणमित्युक्त्वा रुदती विररामसा १५ चंद्रापीडस्तदा कर्णगतस्फुरतिरिव अभवत् लव्यस्फुरतिस्फिरंदयो
गमने हेतुमात्मनः १६ दिनेष्वथ व्यतीतेषु वक्रं कादंबरीदशां आगात्केसुरकोप्याशु दीर्घां तवाहनः १७ सचो
जयित्वा विभवं प्रतिशान्तीं त्यविस्मितः स्थानेन नु मनोमानं स्तामिन्या इत्यमन्यत १८ प्रविश्य पददृशेतेन चंद्रपीडः कृ
ष्णाकृतिः चक्रवाकरवैकाकी प्रिया विरहविह्वलः १९ दधत्या पार्श्ववर्तिन्या वामरं पत्रलेखया संवीज्यमानः पर्यंक
निषलान्नानविग्रहः २० प्रणियतोऽपि दृष्टोऽसौ गाढं शिरसि पश्येत् ऊर्वता ऊशलप्रभं चंद्रापीडेन सादरं २१ ततः
कादंबरीवार्ता पृष्टः केसुरको मुना पत्रलेखामुखं वीक्ष्य संतिप्रमिदमव्रवीत् २२ उक्त्वा सिनानया किं विदुः कश्चेत्किमि
दस्मितः उक्त्वा हस्तिप्रभं किमर्थमिदं वागतः २३ तथापि वदस्व देवं इति तेन ततो दितः पुनः केसुरकः प्राहनः
द्विविज्ञाप्य स मृषा २४ कथं जीवन्त्युष्मासु विरहो हंति मामिति तस्याः सा कृतया दृष्ट्वा विस्मृष्टोऽस्मिन् तद्विरा २५

किमब्रूवतोऽनेन तथा स्याद्विरहवया अद्यापि जीवतीत्यत्र यथा दोलायते मनः २६ तत्कथाभिलषत्यास्थित्वा तस्मिन् त्रयदिने
चिरं चंद्रापीडः सखावासं केसुरकमकारयत् २७ नरादसौ न चंद्रालो न किरातश्च यद्यहं अक्कोदसरसस्तीरं प्राप्ते मां वे
त्त्यसर्वथा २८ अन्ये यरिति संदिश्य सद्धितं पत्रलेखया केसुरकमसौरत्रैः प्रादिणोक्तमंडनं २९ तयोस्तु गतयोरास्त
सुतरां विव्रमानसः गमनाय धिया किं विवित्रमिजमनुसन्दधत् ३० शुश्रावाथ निषुक्तेभ्यः स्वं या वारमुपागतं योजनद्व
यमात्रं वपुनः कृतनिवेशनं ३१ वैशंपायन तोलये किं चित्कारणमित्यसौ प्रत्यङ्गं तमगादेन कटकं पितराजया ३२
बलादहकस्त्वोदष्टिरुल्लिखन्नेदिनीमुहः न वैशंपायनोत्रेति सन्नकं दमभाषत ३३ ततो वतीर्य तरगा उपविश्य तरोर
धः हावयसेति विलपन् प्रावर्तत सरोदितं ३४ बलादहको निपत्याथ चंद्रापीडस्यादयोः देवमेवं कृपाः सोऽस्मि जीवन्ने
त्यवोवत ३५ चंद्रापीडस्ततं प्राह नेव अजीयते मया न वैशंपायनो जीवन्मुहं तं मां विभवेति ३६ इति संभ्रांतवित्रं तं पु
नरादहकः श्रयतो देवतदृश्ये यथा सा विदनागतः ३७ देवतादृशमादिश्य प्रस्मितं त्वामनुव्रजन् एतत्प्रतिनिवृ
त्तोऽसौ तत्रैवास्त्यथास्थिति ३८ अपरे कश्चोऽप्याय विहाय प्रकृताः क्रियाः विनोदयितुमात्मानं सववारवनस्पतीः ३९
तत्र सप्रत्यभित्तानं स्थानं स्थानं निरूपयन् किं विव्रमिदं वा न्वेष्टुमेच्छुडुत्सलोचनः ४० ततोऽस्माभिः पुत्रेभ्यो वसा
भिः सोऽभ्यधीयत स्वीयतामयशिष्टास्तुष्टासि वनस्पतीः ४१ अथासौ विवरत्रेव साभ्यसूयमिवावदत् यातय्येन

श्री
का. क.
सा.
२.

गंतव्यं यावज्जीवमितो मया ६० सवद्वानिदिनात्प्राप्ततत्रैव विचरन्ने न च केनाप्यप्येन शक्तञ्चल्यितं ततः ६१ कृतप्रयो
पदेशेन पादयोः पतनानि शं इयता राजचक्रेण नार्थितोपत्यजदुहं ६२ ततस्तत्र विरंस्थित्वा कार्यशेषमपश्यता आयात
मिदं सेन्येन त्वं प्रमाणमतः परं ६३ इति श्रुत्वा निपतितः शोकविस्मयसंकटे चंद्रापीडस्तथेवास्तत्तु मूले वृत्ताननः ६
अथ वार्ता विदित्वे मां सामान्यान्तःपुरोत्पः अनेपेक्षितवृत्तान्तस्त्वमेवोद्देशमागमत् ६५ तत्र क्षणमिव स्थित्वा स्वयं पृष्ट्वा
वलाहकं अधिति पत्रिवशाह चंद्रापीडं तृतीश्वरः ६६ नूनमुत्पादिनो मत्पुरविनीतत्वात्ससः येनान्तःपुरता सोय
त्वं विहाय वनं श्रितः ६७ विष्णुर्ज्ञानपुरादष्टौ युवां क्षणमपि क्वचित् किं जातमधुना येन त्वं गृहे सतपो वने ६८ विना न
हि निमित्तेन शक्या सोढुं गरीयसी मानापितृसद्वहं धुदेश विप्रवियोगिता ६९ इत्युक्त्वतिभ्रूपांशुकनासस्ततः प
रम् अंतःपुरितशोकोपि स्तंभितो भ्रमभयात् ७० किमेतदविचार्य ववस्तु तत्त्वमतर्कयन् शंकावमानमात्रेण कृ
तधीरपि भाषसे ७१ अलातवृष्टिर्निदोर्वाही राहाकं टकोद्गमः तस्मिन्नुःकमाराहाकस्य संभावना स्पदम् ७२ पापः
सपवर्जितः सचिरं पाटितः शुकः यत्रा मृतरसो मृगः फलितः कालकूटवत् ७३ सर्वं कुमारसर्वस्याः पृथिव्या एकजीवितं
उरात्मनो न तस्यार्थे शोकमुद्धोऽहं मर्हसि ७४ तस्मिन्निवतवाको तपति त्वापादयोः पितः सास्तु कंदमथो वाव चंद्रापी
डः कृतांजलिः ७५ तात शंकितदोषस्य प्रायश्चित्तमिदं मम गत्वा तमानयामीह त्वमनुज्ञातु मर्हसि ७६ तमागतमि.

२०

हालोकापृष्टाशपथसर्वकं ततो गुणं वादोषं वा क्रमेण मम वेत्स्यसि ७७ तत्र संतमनानीय मये तत्त्वगृहं पुनः न प्रवे
ष्टुमिच्छेय गृहस्थतां मम निश्चयः ७८ तथोक्त्वति तस्मिन्सुराजा वाष्पाकृलेक्षणाः अपश्यन्मंत्रिणो वक्रं सवतत्रवह
क्रवान् ७९ सर्वोपायप्रयोगेण पिशतेन वमंत्रिणा चंद्रापीडो निरुद्धो पिनावलत्रिश्चयात्रतः ८० सिंचंती वाष्पधारा
भिर्मौलिमस्य मनोरमा करुणं विलपंती च विरमेन मवोधयत् ८१ त्वयि स्थिते निजोत्संगस्थितं पश्यामि पुत्रकं न
नमन्धीभवाम्येव त्वयि पुत्रगते पुनः ८२ इत्यं विलासवत्या च नया च करुणोक्तिभिः विरमांती कृतोप्येष न जहानि
स्मनिश्चयं ८३ ततोऽस्तु भरसंरुद्धगद्गदस्तरयागिरा यथा जानासि पुत्रेति कथमप्यवदत् ८४ दत्तानुत्तस्ततः पित्रा
प्रणम्य सकलान् पुत्रान् श्रुत्वा च यत्नसंरुद्धवाष्पधारस्तदा शिषः ८५ चंद्रापीडः पृथिग्रान्तिनिवर्त्य यथा तथा पा
र्थिवान्तरिवारेण प्रातिपत्तलवीयसा ८६ किं तन्मया भयायीते दृश्यमानमनाः शुवा सेनया सह राजापि विवेश न
गरींशनेः ८७ वलाहकस्तु सेनानीर्वार्यमाणोऽपि भूभुजा स्वगृहान् प्रविशेय स चंद्रापीडमन्वगात् ८८ चंद्रापीड
स्तनो गच्छन् दयितादर्शनोत्सुकः अमन्यत तृणायैव मय्यं केलासविन्ध्ययोः ८९ नाजीगुणद्वुमानद्रीत्रनदीर्नवन
स्पतीः नरात्रिं नापि दिवसं थावत्रिं द्रागुयेन सः ९० ततः प्रावर्तत प्राष्टपीनो त्रतपयोधरा कानानवरसोऽवप्रसृष्टं
तमिवागता ९१ नामप्यगणयित्वा सोऽवजन्तियैर्दिनैः अच्छेद सरसस्तीरमवापाकलुषां भसः ९२ मत्तासेना

कादे
कथा
सा
२१

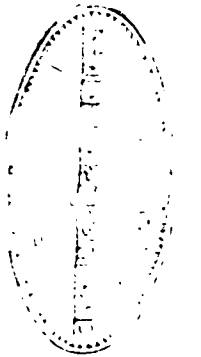
मथद्रष्टुं सजगाम तदाश्रमं तत्रापश्यन् महासेतां तदालोकनलज्जितो ॥ वदन्तीनिजदोरात्म्यं प्रकापकरुणस्वनो तत्का
रणपरितानमोदविस्मयवत्तथा ॥ निरीत्स्ववत्तथाष्टावेंद्रापीडेन सावरीत् केसरकमुखादुद्धान्तं त्वं पितृगतया ॥ दि
नानिकतिविस्मिताकादंबर्या निकेतने ततप्ययथान्यासमासीनात्र तपोवने ॥ विप्रं युवानम् सौमित्रं विचिन्तं नवनस्य।
लीः ॥ युगलकं सप्रत्यभिज्ञमालोक्य मामसौ मन्मथोन्मुखः तीव्रमुद्वेजयामास नर्मवक्रोक्तिर्वापलेः ॥ ततो निर्भ-
र्त्समानोऽपि वार्यमाणोऽपि यत्नतः सवह्निदिनान्यास्ततद्यामासुपपीडयन् ॥ एकदा तु शयानं तं गमागत्य निशिनिस्रयः
कृतान्जलिस्त्रिर्नर्गतीयया चरति दक्षिणं ॥ ततोऽपि गितिसक्रोधमभिधाय कर्मणोऽलोः जलमुदृत्य सौमया नुध्यायेद-
वताः ॥ अकवन्मुखरागेण वक्रमेवासि शितितः गच्छदरे उरावभ्रुकपवभविष्मि ॥ शम्भिनतेन महता मदना
ग्निना वाजन्तां तरोपचित उद्धृत कर्मणा वा चित्रेण वा भगवतश्चरितेन यातः प्राणानसौ उदस्य त्रिपपातवोर्वा ॥
आक्रन्दतः परिजनात्सु चोप्रेयुः तातो मया सशुकनाससु तस्मात्त्वाने तस्य प्रमोदप्रियवयसाऽपि योगहेतुमस्तत्राम
करुणं प्रलामभया ॥ इति श्रुत्वा भिन्नः प्रसभमिव शृत्वा ग्रशित्वया कदान्तां पश्येयं कमलमुद्वेकादेव रिपुतः व
दत्रेवंशाकस्फटित हृदयस्तत्ताणमसृज्जडं चंद्रापीडं रुखिवपपातदितितले ॥ ततो भगवन्निर्मुक्तलितसिनायोग
नयनं प्रभांतनीं दीनामिव विदधतं दिक्षु शनकैः क्षितौ विसृज्य गंयति नमसु मालोक्य विवशतं महासेतासयः कथ-

२१

३०

मपिनयाति सदलशः ॥ द्रष्टुं दीनामिव वसुमती मत्तमस्तेन शृण्वं ऊर्वन्नुयदिरत्तकरुणकर्मि नश्चक्रवाकान् अत्र
ह्लाणधनिमिव कौरेर्धृषावैर्विमुंचत्रस्तं तिग्मगुतिरपिततः क्षामधामाजगाम ॥ इति श्री कलविपश्चिच्चक्रव
र्तिश्रीभट्टजयंतसुनोरभिनन्दसकृतो कादंबरी कथासारे षष्ठः सर्गः ॥ तस्मिन्नवसरे वा कादंबर्यपिवेधसा
तत्रैवानीयतानेकमायावेविप्रकारिणा ॥ असौ हि पत्रलोत्वाया मुखात्केसरकस्य असेशयं मायातं चंद्रापीडमवु
ध्यत ॥ ततः सकलविसंभयोगे विगतयंत्रं महासेताश्रमं प्रामं प्रसृज्जंतुमियेषतं ॥ वैशंपायनं विधेयं सृज्जंतुं समने
तरं चंद्रापीडमनःपीडो वयस्य विरहोद्भवा ॥ शंकमाना महासेता तस्माच्च साकारं कादंबरीं रितायतदागमनस
त्वर ॥ तस्यांतरलिकारो हंशी च मागम्यतामिति संदिश्य प्रादिणोत्साचतूर्णगत्वा तथा वदत ॥ जातोत्साहमहासे
तासन्देशेन गरीयसी गमनोत्कलिकादधेयुदोकादंबरीततः ॥ तं ह्यलपटवासादिसंविधानं रूढयया रूढयप्राप्य
यासाव्यासहितामदलेखया ॥ पत्रलोत्वां प्रसृज्जंतुमियेषतं केसरकोपितं वैदिनेती प्रवमाययो ॥ आया
त्पाश्र्वतदातसा उर्निमितपरस्परं प्रादुर्भववालाया रूढयोत्कंपकारिणी ॥ महासेताश्रमं तमापदसंगते रवौ
उदिते वनिशानाये संतप्रकरुणहृदे ॥ आसाय च तमुद्वेगं करुणं रोदनधनि वनांतकन्दरोऽं प्रतिशब्दमथाष्टौ
त ॥ मन्येसेव महासेतावर्त्मनीयमुपस्थिता इत्यसौ शंकमानेव विवेशाद्भुतमाश्रमं ॥ ततः प्रीतिपसापश्याणाना

कादं
कथा
सा
२२

यंतयास्थितं महासेतां च तामार्तनिनादं रुदन्ती भृशं ॥ ताशुदीक्ष्य महासेतां विकसच्छोकविह्वला नितान्नतादितोरस्कं
रुदती मोहमागमत् ॥ पत्रलेखापितृपर्वदापीडविलोकिनी मुमोक्षसहसा प्रतापनिपतन्ती शिलाजले ॥ कादं व
र्यानुधेयेण पृष्ठातरलिकातदा आचवक्ष्ये यथा वृत्ते सर्वतन्मरणक्रमं ॥ तदा कर्णविहोयैव वैक्लवं स्त्रीजनोचितं ल
ब्धसंतां महासेतां मदलोकां वसावदत् ॥ संततस्थलधारेण चिरात्प्रभृतिरोदता वित्राहमधुनानेन रोदनेन गरीय
सा ॥ पथा योगेन गच्छामि न हि शक्नोमि रोदितं सच मे दर्शितो नेन नाथेनैव महात्मना ॥ अयं सूर्यद्वियोगेन नारो
दीदिललापवा प्राणानेव प्रियानौ ज्जीत्सपत्न्याः कुगतो मम ॥ युक्तं सखि महासेतेन वप्राणिनमीदृशं जीवितादे
वताभिस्तं पुनस्तत्संगमाशया ॥ अहं सर्वप्रकारं तु विधिभ्रमनोरथा करोमि उर्भगैः प्राणैः किं कल्याणवहिष्कृता ॥
मदलेखे तथा कुर्यान्मोमावकुले स्थितौ मद्वियोगोपतापेन यथानृतिमुज्जतः ॥ स्वयमेवासि न व्यंतु महासभवे
नेत्वया यथामणिगवाक्षेऽश्वशरेतेनोर्णताभयः ॥ कुमारस्तत्र चित्रस्योमये वलित्वितस्वयं रत्नणीयो यथाना
स्त्वमेति चित्रस्थितोऽप्यसौ ॥ शयनीयशिरोभोगरत्नभिनिनिवेशितः कामदेवपटः कापि निक्षेपव्योद्यथावित्तः
॥ क्रीडापर्वतकोटयः प्रशांता यतपस्विने तत्रोषितं कुमारं न हि सोऽन्यस्त्वशोभते ॥ तस्मिन्कृतनवोदाहावकुले
मालतीमया युक्तः केकणकोनास्यामोचनीयस्त्वये वसः ॥ मया पुत्रीकृतस्थासावशोकतरुवालकः वर्धनीयः

सहस्रांडमेकैः सत्यपयोनिभैः १ गृहे सुदूरपश्यन्ती मामसौ वपलेक्षणा नूतं हविष्णिकावास्तेनायये स्तां वकाननं
॥ अकः सपरिहासो मे कालिंदीसावशारिका यथानकलदायेते तथा कुर्याः प्रतिक्षणं ॥ नित्यमेव मउत्संगला
लितानकुलंगना स्त्रां केशाययितव्यासौ यथायाति नदूरतः ॥ किं कार्यमथ वागेदेवितया दीर्घयानया संपाद
यवितामाशुप्रज्वलजातवेदसं ॥ केसरकचिरे किं मामतिदीनामवेदसे उन्निष्टचिनुकाष्टानि समाहरद्वताश
नं ॥ लावणं बुभुक्षो देहः क्रियते कथमग्निसात् कुमारममुमादाय पतामिव रमे भमि ॥ कुमारमिच्छुः खेन
तत्तल्लोङ्कितजीविते इयंतमपि जीवन्ती काले लजेदमात्मना ॥ इत्थामित्वा किमित्येवमभिधायेव मागतः
शठश्चिरयतीत्येवमधुना भिदधीतसः ॥ इति कादं वरीसद्यो मरणव्यवसायिनीम् शिशिरज्योतिरालोककं प
मानरवाभवत् ॥ येन इग्याधिकलो लज्जावमाश्रवाभवत् प्रवृत्तदंतवीणसकलः कल्पकाजनः ॥ अथ दि
व्याकृतिः कोपि पुरुषो गगनस्थितः गर्जं हनवदापीरगंभीरधनिरभ्यधात् ॥ त्वं हिवत्से महासेते पूर्वमाष्टासिताम
या स्थितो मदंतिकेयापि पुंडरीकस्त्वप्रियः ॥ चंद्रापीडस्त्वयं कं विन्कालं निद्रायमाणवत् अत्रैवाविवनत्कांति
रास्त्रां कादं वरीप्रियः ॥ अनेन हि पुनर्लब्धनिरणयस्ति राशुषा गाढकंदग्रहानंदः कादं वर्याः करिष्यते ॥ भव
त्पारयमेवास्तु वित्तसंप्रत्ययो दृढः न स्यत्पतिविकारो यदेनं भूतसंभावजः ॥ इत्युक्त्वा न्योतिषातेन सह संव

कादं.
कथा.
सा.
२३

तिरोदये सविस्मयस्तदावाभूदखिलः कन्यकाजनः ५९ एतलेखाचनेनैव न्योतिषोवचनेन सा लब्धसंज्ञासमुत्थाय गत्वा च त्व
रितैः पदैः ५७ तमिंद्राद्युपनामानमद्यमादाय केसरात् तेनैव सहिता गायमविशन्मध्यमं भसः ५८ शंकितेव वतांवे
गर्गतांतरलिकान्वगात् सा ददर्श पयोमथाड्डुच्छंतं कर्पिंजलं ५९ प्रसृत्य व्यावचक्षे च यथा लोकि तमद्रुतं तेना
पि विस्मयस्तासां कन्यानां वष्टयेतरां ५९ अथ विभ्रजटास्तन्वीः सुतां वुकणदंतराः जलद्रवत्कलस्ताभिरदृश्यत
कर्पिंजलः ५९ स्वयमेवोपसृत्यासौ महाचेतामभाषत राजपुत्रपिनामायं प्रत्यभिज्ञायते जनः ५१ अहं कर्पिंजलस्त
सवयस्योदयितस्य ते विरागमनदौरात्पाडुपालभ्योस्मिन्तया ५१ कादंबरीत्ययाचैताः श्रुताश्चंद्रमसो गिरः मदी
यमपि वृत्तांतमधुना शृणुतं युवां ५५ अश्रुत्पिपतयानीते वयस्येतेन तत्क्षणं अहंगगनमुत्प्लुत्य तमेवानुसरन्नगाम्
५५ ततो सौ हरमुत्प्लुत्य प्रविश शशि मंडलं यस्या देवप्रविष्टं मामवलोक्योदमब्रवीत् ५६ कर्पिंजलमृगां कं मां विद्धि
सो हंत वासुना वयस्येन वृथा शमोहे मकूटगते त्वयि ५७ वीर्यव्यालोकयात्रा हिलोकपालनयामया उदितो हं निजे
काले ततः प्रविकिरन्करान् ५८ अयं मदंशुसंपन्नप्रहृष्टाधिकमन्मथः कंदोपांतगलत्याणो ब्रह्मं मां वीक्ष्य शप्तवान्
५९ यथाद्यविरहार्तो हमेत्यव्यापादितस्तया मरिष्यसि तथैव त्वं देवजन्मनि जन्मनि ६० प्रतिशमो मया प्येषत्वम।
प्येवं मरिष्यसि महदेवेत्यनागस्कृतापतापोदितक्रुधा ६१ ततः प्रतनुमन्योर्मपरिताप इवाभवत् जामातायं महासे

२१

तासंबंधादिति पश्यतः ६१ ऊर्यादपि प्रतीकारं छेतकेतुर्महातपाः शरीरमस्परत्तामिसामन्तैरहमंशुभिः ६१ इत्यस्ति
पमयेहायमानीतस्त्वं सत्वरं गत्वा निवेदये मंत वृत्तांतं छेतकेतवे ६५ इति चंद्रमसो वाक्यं श्रुत्वा हं दिवमुत्पतन्
त्वरितप्रसृतः कं विद्धे मानिकमलं चयं ६५ सच मामशपत्कोपादस्तेनेव तपोवलात् त्वया हं लेखितस्तस्मादश्व
एवमविष्यसि ६६ समयाप्रणिपत्योक्तः सखच्छेकान्धचेतसः प्रसादेन तपोधर्मान्मम तत्संहरकृत्यं सत्त्वभाषत
दत्तोयं शापो भवति नान्यथा ६७ तारापीडस्य पुत्रार्थं उज्जयिन्यां तपस्यतः राज्ञो यास्यति पुत्रत्वं चंद्रमास्मिन् दर्शने ६८
उंडरीकस्तदीयस्य शुकनासस्य मंत्रिणः तारापीडस्य तस्येदोर्गतावाहनतां भवान् ६९ तस्यावसाने स्वात्वेव शापस्यो
तो भविष्यति तदा कर्णार्णवे तूर्णमपतं शापमूर्च्छितः ७० ततोऽर्षीभूतपदाहमुदतिष्ठमयोनिजः स्मृतिस्तुरग
भावेन न मेनष्टाकदाचन ७१ मयैवायं दिवानीतः किं न रात्रिस्तु क्रमात् वीष्मान्वितश्च कोपोऽयं परस्परमभूतयोः
७२ द्वितीयजन्मयोगेन तयोर्भाव्यमतो ध्रुवं तद्गच्छामियथा वृत्रमात्मा तं छेतकेतवे ७३ द्वितीयजन्मग्रहणं कृत
योऽस्ते निवेदितं कर्पिंजलकथा तस्त्वं वै शोणायनविग्रहं ७४ उंडरीकं परिज्ञाय महाचेता त्वत्पुत्रं द्वितीयेऽप्यहमे
वास्मज्जाता जन्मनि मृत्यवे ७५ शमो मदनुरक्तो सोमयेति विललाप सा कर्पिंजलस्तदा त्वेवं वदंतीतामवारयन् ७६
अब्रवीच्च वधिः पूर्णः प्रायोऽश्वस्य वर्तते अत्येनैव हिकालेन उंडरीकस्स सस्मितं ७७ अतमात्मा पुनः पाणिपक्षे वि.

कादं
कथा
सा
२४

निधास्यति कादंवर्यपिमाधुर्यसुगन्धस्मितसुधोदितैः ७८ प्रमोदयिष्यते सौर्ध्वं चंद्रापीडसभाषितैः कादंवरीतमप्राक्षीद्भग
वन्साकवर्तते पत्रलेखेति सत्त्वाहमयानाज्ञायितव्रतिः इत्युक्तोदपतद्योमरोमरूपोविशुषः ८० नैशोदविंडुसन्दिग्धाः
किरत्रयकपिंजलः तस्मिन्नाते महाश्वेताकादंवर्येतेथैवतां ८१ सशोकविस्मयोत्कं पेकययानित्यतर्निशां महाश्वे
ताकथावृत्तेतत्राप्यधिकनिश्चया ८२ कादंवर्यास्थिरं चित्ते साप्रत्ययमजीजनत् अपरेषुरथस्तीतस्फटिकोपलवेदिकां ८३
रुयामारोप्यकर्षरैस्तुषारकरदंतैरेः शानर्चचंद्रापीडस्य देहं कादंवरीचिरे ८४ यदिसत्योयमाष्टासः सर्वस्वस्य मथान्यथा
कगतोमेतदामृत्युरित्यन्तर्निश्चिकायसा ८५ जगादचमहाश्वेतामिदानीं ननु नत्रपे सखीतिव्याहरन्तीत्वांडः खसब्रह्म
चारिणी ८६ विधिनाविदधानेन समानसुखडः खतां आवयोश्चिरसंरुद्धं सखीप्रेमनदूधितं ८७ ततः प्रभृति सामूर्तिम
र्वयन्तास्ततापसी चंद्रापीडस्य चंद्रार्थं दृष्टुं स्येव दिवानिशां ८८ दिवसेष्वथ गच्छत्सु निर्विकारशरीरतां चंद्रापीडस्य पश्यं
तीस्थिरामाशां ववन्धसा ८९ ततः सेनात्ममाहूय वलाहकमभाषत विदितस्त्वसंकीर्णं हतानो वद्वविस्तरः ९० देहका
न्यविनाशेन जातस्त्वं प्रत्ययश्चनः अहं स्पृजयिनी गंतं प्रभावाश्चासकारणात् ९१ सो ब्रवीदेवितत्राहं प्रज्ञानं प्रदिणोम्यहम
सुवराजमिहोत्सृज्य नगन्तं स्वयमुत्सहे ९२ ततस्त्वरितकोनामरातो निकटसेवकः प्रहितस्तेन लेखश्च स हस्तलिखि
ताक्षरः ९३ सगतो जयिनीं प्राप्य सर्वराजेभ्यो वेदयत् राजा सोतः पुरामात्यस्तदश्रीषी घथाक्रमं ९४ ततस्तेन यद्वद्वेग

३५

श्रुतिव्यामूर्द्धचेतनः उत्तरस्मिंश्च दृष्टो तेन दृष्टप्रत्ययो भवत् ९५ शुकनासस्तु तं प्राह कर्मवैचित्र्यवेदिनः श्रुतेतिहास
शास्त्रस्य देवकोत्रतवध्रमः ९६ देवतानामृषीणां च मर्त्यदेहपरिग्रहः अयते हि पुराणेषु स्मृतावपि च पठ्यते ९७ चित्राश्वा
तिशयाः प्रसाममानुषजनोचिताः किमप्यलौकिकं वीजमनुमापयितुं क्षमाः ९८ कुमारश्च गणेशो विदो रतिदूरं न भिद्य
ते साकांतिराकृतिः शक्तिः कटुष्टाचान्यमानुषे ९९ स्वप्रेदेवीमुखे दृष्टं दृष्टं पवविशं स्वया मया च प्रंडरीकां कात्रा
स्तृणी समदृश्यत १०० शापयवतयोरासीदावयोस्तु परोवरः देवताः प्रवृत्तां यांति यद्देहमर्त्यधर्मणां १ कपिंजलः पुन
स्तादृगविस्तृतगतिर्दिवि आचक्षीत कथं मिथ्यात्वरगोवाक्तादृशः २ इदं कान्यत्र दृष्टं वाजीवितेनो ज्जितोपियः पंच
भूतात्मको देहस्त्वय देति न विक्रियां ३ ब्रूयात्स्वरितको मिथ्यालिवे मिथ्यावलाहकः सपरीक्षितभृत्यस्य नेयं शंकात
वोचिता ४ विदधत मसमोत्तमस्य मोदं जगदचिरादवलोकयिष्यसि त्वं शशिनमिव विपुलदेन मज्जं व्यथगतशापक
दर्थनं कुमारं ५ इति मे त्रिवचांसि शृण्वतोपि स्वसुतस्त्वेह विसंस्पृलस्य रातः न धृतिः प्रतिपद्यते स्म चे तो गमने च व्यवसा
यमाललम्बे ६ अथ सदमहिषीभिर्वीर्यपूर्णैस्तणाभिर्निजसचिवसमेतः प्रापदच्छादतीरं शिथिलितसकलास्यः पा
र्थिवल्लं च यांते जनपदपुरलोकस्सर्वपवान् गच्छत् ७ तस्मिन्नातेथ विजना पणवीथिकानाकांतारभूरिवतदो
जयिनीवभूव याते दिवं सकललोकमनोभिरामे रामे यथाहृतसमृद्धिरभूदयोथा ८ गत्वानृपस्तुतमवेत्सचिरं रुदि

कादे.
कथा.
सा.
२५

तानत्रदिलपसदतत्रविलासवत्या उत्सृज्यराज्यविभवंयतिवद्यधनत्रतत्रैववल्कलधरःस्थितिमयतावत् ॥ इत्युक्त्वा
कृतजंभिकःक्षणमिवस्थित्वाचवत्तेमुनिर्जीवालिर्भगवानहोवत्तस्माद्दीर्घकथावर्णिता तद्योसोशुकनाससूत्र-
नयाशमोमहासेतया वैशंपायनपुत्रसोयशुकनासेनागतःकर्मणा ॥ अपिचाविनयेनकोपितःशुकनासोपिपि-
नायदब्रवीत् शुकपुत्रवयसासपादितःफलितंनञ्चववोद्यशापयत् ॥ अतैतांनकथांनपोधनगणैःसष्टःपुनर्वि-
स्मिन्तेः कोहेतुर्भगवन्पदस्यमदनस्त्रावान्मुनेरप्यभूत् जावालिःपुनराहनन्वभिहितंस्त्रीवीर्यतःकेवलाउत्पन्नोयम-
नोरजसलतयानारीस्रभावोभवत् ॥ विरतवचसितस्मिन्नेतउक्तामहर्षोरजनिरपिसमाप्तिंसाकथावत्प्रेदे तदनु-
मुनिजनेनाकारिप्रतीक्षणसंध्यासमयसमुचितेप्रधानकोर्येप्रसिद्धिः ॥ इतिश्रीसकलविपश्चिच्चक्रवर्तिश्रीभ-
ट्टजयंतसूतोरभिनंदस्यकृतौकादेवरीकथासारेसप्तमःसर्गः ७ ॥ अथसंश्रुतजावालिप्रोक्ताविलकथाक्रमं
अष्टशृङ्खलाभावेपिप्रजन्मचरितस्यतिः १ सेतकेतुसुतोभूत्वाशुकनाससुतोभवत् सर्वेशंपायनोद्याहंजातः
पुत्रःपतत्रिणः २ ममजातस्यतेर्वाक्काशवर्तनस्रस्तनौ स्वयंप्राग्जन्मविद्याश्चरुदयंप्रतिपेदिरे ३ तथैवचान्येसंस्का-
राःप्राक्कनामाशुपागमन् महासेतानुरागोपितथैवतनिरागमत् ४ अथाभ्यधिकहारीतस्त्रैहसंवर्धितःक्रमात् गग-
नाक्रमणेशक्तिमवापंधुतपत्ततिः ५ दिवसेषथगच्छत्सुशनेरात्रुद्यौवनः गंतुमेच्छंमहासेताश्रमेतदर्शनोत्स-

२५

कः अचिंतयंचजन्मेदंविहगम्पापियातमे महासेताश्रमोपातेनरुकोटरशायिनः ७ एकदात्वथजावालेराश्रमंस १
मुपागमत् तातातयासदस्त्रैहपराधीनःकपिंजलः ८ सचपप्रच्छहारीतंक्ववैशंपायनःशुकः उत्पन्नप्रत्यभि-
तोहमयमस्मीत्यवादिषे ९ ततश्चिरमवादीत्सस्ववत्सिनिधायमा वयस्पुंडरीकस्यधिययंवर्ततेदशा ॥ म-
यापिरुदतोक्तासौकिंरोदिषिकपिंजल त्वयापिमत्कृतेदृष्टासत्वेकएतरादशा ॥ कृद्देष्टाक्वजपाभ्यासःकपय-
णैक्ववल्कले कोपवीतंक्ववावल्गाक्वमुनिःकृतरंगमः ॥ ततःक्षणमिवस्थित्वातातसंदेशमब्रवीत् कपिंजलः
समासेनपुनर्गमनसन्तरः ॥ ततस्त्वमादिदेशेववत्सदोषस्तवात्रकः रजोविकृतयोयुक्ताःशुडस्त्रीवीजजन्मनो ॥
अल्पापुल्लेविदिन्वापिजातेत्ययिनयन्मया कृताप्रतिक्रियानत्रतदालस्येदिमामकं ॥ अथाशुःकामयागस्तप्रसूतः
ससमाप्यते नयवद्वतातावत्रगंतव्यमितःक्वचित् ॥ अहंत्वंदंनिकेस्यामिच्छत्रपिनिवारितः तातेनतत्रकर्मक-
देशलेशांगतांगतः ॥ इत्याख्यायपरिषत्प्रक्रियाभ्यावर्तनेनमो रूपेणमंशसमुनीन्यतस्येदिवमुत्पत्तत् ॥ गृही-
ततातादेशोपिकालेगच्छमदंवलान् नीतोवारितवामेनकामेनवशमात्मनः ॥ अनुभूयचिरंतत्रविशःस्सरवि-
भीषिकाः अकार्षधियमुत्क्रांतशुर्वोत्तोगमनंप्रति १ एकदात्वाश्रमंमृत्युवीत्यनिर्गततापसं एकाकीसहसोद्गी-
यप्रस्थितोस्पृतरोदिशं २ अहरोद्गीतपवाहमनभस्माधलंचनः क्लान्तस्त्रावक्तान्यावजलंक्वचिदनर्कयं ३ त

कादे.
कथा.
सा
२६

तः कापिपयः पीत्वा किंविदाचम्पवेनुना विश्रान्तये विश्रान्तस्त्रोः कस्यापि कोटे २१ तान्तत्र निषलस्यतदापे निद्रयाम
नः गाढया पाशपंक्ता च शरीरकमगृह्यत २४ अथ सुप्तोऽप्यतोऽप्यमग्रतो नातिदारुणं कृतार्थमिव मातंगशुवानं म
मवंधनात् २५ आकृत्या कर्मणा चास्य समर्थं पिशितार्थितां प्रार्थनापेशलं किंविदात्ममोक्षार्थमभ्यधा २६ भद्रसोम्याकृ
तिस्त्वं दिनमांसांसी वदश्यसे नहि मांसांसांसी नो युक्तं निदाच्छेदप्रतीक्षा २७ तदुन्मुंचतु मांभद्रः सखं यामियथेप्सितं
मया वदेन कोर्यस्ते काविमुक्तेन वात्ततिः २८ सो ब्रवीन्नस्वतंत्रेण गृहीतोऽसि मया शुकः प्रथितस्त्वं हि जावाले राश्रमे सुवि
रंस्थितः २९ सत्वंगतो मम स्वाभिदुहितः कर्णगोचरे तन्नियोगाद्गृहीतोऽसि कथमुन्मुच्यसे मया ३० पुनराख्याममुं सो।
म्युवासीस्मरवेदनं जानासि न प्रियोक्तं दाकृष्टं मांरोडुमर्हसि ३१ सो भाषत न भूयेन तरुणेनापि शासनं स्वामि
नो लंचनीयं तत्कथं त्वां त्यक्तमुत्सहे ३२ अथोचं पुनरप्येनं सा योजातिस्त्रो मुनिः शुकीभूतोऽस्मि मां मुंच परं पुण्यम
वाप्स्यसि ३३ सत्वाहनाहं जानामि मुनिं गंधर्वमेव वा यत्तसंवापि शाचं वानीत एवापि पक्कणं ३४ इत्युक्त्वा दायया।
णो मामनैषीत्य कणं वलात् प्रावेशयच्च वंडालकृमारी वेश्मकश्मलं ३५ दृष्ट्वा तदार्द्रगोमांसवसास्त्वं कपिच्छिलं
प्राच्छलन्किमिमत्याणोरुत्क्रांतमिव दुर्भगैः ३६ अथ मातंगकन्यायै समामस्ये न्यवेदयत् स्वामिन्ययमिहानीतः सर्वे
शोपायनः शुकः ३७ साकृतमिव मां वीक्ष्य स्त्रेहवाष्पार्द्रया दृशा तान् वत्ससि धृत्वेषान्तिपद उपेजरे ३८ नतोतिम

२३

हतावकेशो केन रुदिमेपदं मुनिर्भूत्वा यच्चंडाल्याग्रहं क्रीडाशुकः स्थितः ३९ व्यक्तं विदयता वाचं जातिस्त्रयता निजं
ग्रहोजावालिना दिव्यदृष्टि नोपकृतं मम ४० ग्रहो वत महत्कष्टमविषलमुपस्थितं ब्राह्मणेन मयानेयः कालश्चंडाल
वेश्मनि ४१ भवत्वनशनेनेव त्यजामि हतजीवितं ताडमानोऽपि नाश्रामिनवाचं विस्तृजामि च ४२ एवमुद्देजितैषामां
हत्याह्वाय दिवा त्यजेत् भवत्यभयथाप्येष पन्थाः श्रेयस्करो मम ४३ इत्युवाच कृष्ण संकल्पमुपाहृतफलोदका एषा वं
डालकन्या मामाख्यन्मधुरया गिरा ४४ फलान्यशानयानीयमुपमुंचत् किमीक्षसे भणमौ न व्रतोऽप्ययं किमौ न मवलं
वसे ४५ मुनिर्जातिस्त्रोऽसि त्वं यदिकोऽपि तथापि ते निर्यग्याः सुविता प्राणवृत्तिरेवायशास्त्रिता ४६ नतिर्यगधिकारं।
दिशास्त्रं शास्त्रविदो विदुः तिरश्चां कचसंस्काराश्चोडोपनयनादयः ४७ भत्याभत्यविचारादियदिवाद्यविकीर्षसि त
त्किमुच्छिष्टशेषो वादिनाश्रमण्याश्रितं त्वया ४८ आपत्काले हि जातीनामप्यनाश्रयं न विद्यते हस्तादस्माकमादत्तवि
द्यामित्रः सजाचनी ४९ कृतद्वित्रोपवासोऽपि जिह्वास्तरिव जीवितं लक्षसेवत्समामेवं कृत्वा भुंत्वा फलोदकं ५० इत्युचं डाल
लसदृशो र्वाकैरस्त्रीजनो विनैः तस्या विस्मयमानो हं विरमेव मचितयं ५१ नूनमेषान् चंडालीमदृक्तेनापि कर्मणा
मन्ये गतिमिमां प्राप्तामदर्थे नैव वा पुनः ५२ विभर्त्य रसिमानेव पश्यति स्त्रिग्या दृशा वक्ति चैव मनोमुष्णाः करोमिव च
नं वरं ५३ इति मत्वा सृजं वाचं अभवं भोजनोन्माखः अभोजयच्च मामेषा जननी वदिने दिने ५४ तत्त्वमस्याः परित्यातुमन्

हंप्रार्थनोद्यथां नत्वेष्टाप्रार्थमानाधिनिजंरूपमदीदृशत् ५५ नित्यमाशंकमानोहमेतांकामपिदेवतां पोष्यमाणो न।
याकालमनैषंतत्रपक्वणे ५६ एकदाचत्रियामोतेपरित्यक्तोस्मिनिद्रया अद्राक्ष्यं पक्वणं सर्वमार्यप्रायजनाद्यते ५७ आत्मा
नंचनवोदारहेमपंजरवर्तिने कल्पकामीदृशीचैतांदृष्टादेवेनयादृशी ५८ युगलकं तत्कोहंकिमहंतउरदितश्चिर
मेनया कस्यहेतोरिदानीतइतिराजन्नवेष्टाहं ५९ इत्याकर्णकथामेतांवैशंपायनवर्णितां सराजाशूद्रकःशाय्यागृहा
दंगनमागमत् ६० ससंभ्रमं वनिर्गीततूष्णीमानाययत्युनः आस्थानावसरेदृष्टंतांमातंगऊमारिको ६१ अथसाप्रविष्टा
विततेनतेजसाददतीवदित्तशरदिंडुचंद्रिको जिततारवेणरवभिन्नवल्लकीधुनिनाखरेणगदितुंप्रचक्रमे ६२ हेरो
हिणीरमणसर्वकलानिकेततारापतेरजनिनाथसुधानिधान कादंबरीरसगुणेषुनिवडभावमात्मानमर्पितशरी
रमनुस्मरेदोः ६३ मांचविदिशशकेतनश्चियंसाहमस्यजननीडरात्मनः पूर्वचेष्टितमवेत्यतोभवानित्यसंतवसमी
पमानयं ६४ अथमपिगुरुशासनं विलेंच्यस्मरपरतंत्रमनाः प्रयात्तकामः अविनयपरिशंकितानदानीमविकल
योगदृशाव्यलोकिपित्रा ६५ तस्यात्तयेवमनुभावयितुंविपाकमासत्रमेवगुरुशासनलंबनस्य अत्रावतीर्यविपिनेज
नरंगभीत्यामातंगभंगिमवलंब्यतथास्थितास्मि ६६ गच्छंतमेतंविनियम्यपाशोस्तीव्राणिदुःखान्यनुभावयेती शपाव
सानंयुवयोःकृतोश्चसमाप्तिमासंचिरमीक्षमाणा ६७ मुनेरवभृथावधिःपितुरमुष्यसिद्धःकृतःकृतस्तमसिसंभृत

स्वतनुरयतक्कासनात् तडाल्लितमलीमसेदृशशरीरयोगोयुवांनिजेनवप्रवाधुनानुभवतांप्रियासंगमं ६८ इत्युक्तेचै
र्गमनरभसप्रक्षयीभूतवंधैः स्वविसृज्यैःकृतमविदलैरर्चयित्वेवपृष्ठी दिक्कक्रंवप्रचलरशानात्पुरोत्यैर्निनादेगमं
अवदुतसुदपतयामसोदिव्यकांतिः ६९ स्वतनुकांतितिरस्कृतचंद्रिकांगगनमुत्पतितामवलोकतां सचिरमूर्ध्नि।
निवेशितलोचनःकमपिविस्मयमापजनीविलः ७० अथास्मरातोहृदिशूद्रकस्यनिरस्तेधैर्यादिगुणप्रबंधः कादंब
रीसंस्मरणान्बंधलव्यावकाशोमदनोज्ज्वले ७१ नराजलहंमीवह्रमन्यतेस्सनोर्वीनकीर्तिनसरस्वतीव सतद्रसस्तीव
इवाललंबेकादंबरीमेवनितांतमंतः ७२ कादंबरीस्पर्शरसेरजस्यजज्ञदत्तकर्णोमधुनेवमूढधीः यततेस्सनतस्यसिद्धये
नपरिस्पदितमप्यपारयत् ७३ भूताभिभूतइवमूढइवक्लमेणनिस्संज्ञतां विरहवेदतयोपनीतः स्यत्त्वामनोभवहृजं
चिरंसराजाप्राणान्ममोचसहसैवविहंगमोपि ७४ जीवात्मकंचोदमसंचतेजःकृतास्पदंतसतनोयदासीत् तदेवसंक्रां
तमथात्यदेदेविशदिविषप्रकृतेर्विकाराः ७५ अत्रान्तरेचित्रयात्मजायास्तनुंप्रियस्थान्वहमर्चयन्त्याः तथेवकालं
महानगच्छदव्केदतीरेतपसिस्थितायाः ७६ अथमधुसमयेविजृंभितेसामदनमहोत्सववासरेसरागं मलयजचन
सारहारप्रण्येस्तनुमतिमात्रमलंबकारभर्तः ७७ तंवीक्ष्यतापसदशापितदाजगामकामस्यगोचरमसोमधुजंभितस्य
एकाकिनीसपदिदित्तनियायवत्तःकांतंस्वपंतमिवनिर्भरमालिलिंग ७८ चंद्रापीडंसाचजगद्गाढंकेदस्थानेजीवितं

कादं
कथा
सा
२८

चप्रपेदे तेनाश्वीसासमुद्रासलक्ष्मीमिंडुसृष्ट्यासिंधुवेलेवभेजे ॥ शिलाशयांत्यज्ञातदनुचिरसप्रोत्थितइव दानेस्थि
त्यात्स्मालसवदनमुन्मील्यनयने ततःचंद्रापीडःप्रदत्तमुरजधानपट्टनाखरेणस्नेनेवस्मितमधुरमाहप्रियतमाम् ८
तदमृतप्रभवेप्सरसांकुलेसतनुजन्मसमर्थितवत्ससि यदमुनापरिरेभलवेनतेसपदिजीवितमापदयंजनः ८१ माम
न्वबीभवदिमामियतीमवस्यांशापःकलंकइवकोनिहरोद्वितीयः यदिप्रयोगकृतपववभवतायसुखंमिष्टदकतनो
रपिमृत्तवेने ८२ संरक्षितातनुरियंतुतवप्रियेतिशापःकृशोदरिविराममवापपापः अयप्रभृत्याविलमेवदिवंद्रलोकं
शापिस्वपादकृतमुद्रमिमंचलोकं ८३ सख्याःप्रियंघित्तनपोभिरवाप्रदिव्यजीवंकरार्पितकपिंजलपादपद्मे मन्मंउला
दवतरंतमखंडकांतिमाण्डुगंडमवलोकयपुंडरीकं ८४ कौतूहलात्सहमयैवगतेद्रलोकमालोकयिष्यसिकदावन
पत्रलेखं कापिप्रियेसहचरीममसाततस्यामातेष्यभूतदनवाप्तिकृतोविषादः ८५ अन्तेनितसगिरिमुत्सुकतांगता।
सौरोमांवरकंचुकमकुचिममुदहंती कादंवरीचरणयोर्निपणतपत्तरानंदवाष्पकणशीकरितेक्षणाग्नीः ८६उत्थायत्
रितोपस्तस्यचमदाधेतोपरिष्वस्यसाप्रत्यक्षीकृतपुंडरीकपदवीकृत्वाचलद्योत्सवां दिष्टावर्धयितुंन्यपुंकरभसेनाह
यकेष्टरकंतारापीडतपोवनेपरिजनंयित्रोर्गहेचापरं ८७ तारापीडःकृशपरिणतोप्याययोतत्रतर्णसानंदोतःप्रपरिज
नामात्यवर्गानुयातः अस्मिन्कालेसखिसहवरःपुंडरीकोपिनाकार्त्तिकं विलज्जावनतवदनोवलभांस्त्रासुपेतः ८८ चंद्रापी

२८

उःस्त्रामपिज्ञानत्रयमूर्तितारापीडंउवदेवप्रणनाम तदहं चप्रअयशीलःशुकनासंदमानन्दोवन्दतसर्वाश्चतनित्रीः ८९
मायाधातुरियंभवेद्रगवतःकिंसेतकेनोरिदंसार्वभ्यंतपसामर्थेउमहसामंत्रेन्द्रजालायितं वेशोपायनइत्यवेदियदसा
वेकोपितदंभुभिर्यश्चासौसतपुंडरीकरितितेनस्मिन्वसंस्थिताः ९० सपुंडरीकोमुनिरप्यपश्यदात्मानमंतःशुकना
सपुत्रं प्रणम्यभूमौपितरंक्रमेणमनोरमायाजननीर्ववन्दे ९१ अथविलासवतीसमनोरमास्तनपुगस्तुतडग्यकणव
लिः सतवपुःपरिरेभमदोत्सवंफलितसर्वमनोरथमन्वभूत् ९२ तारापीडस्तुपादानतमनवरतप्रस्तुतानंदवाष्प
चंद्रापीडंभुजाभ्यांकथमिवसहसोत्थाप्यकंदेगृहीत्वा शापेनूत्रावतीर्णोयदितदपिभवान्तमोलोकपालः प्रख्यापे
निप्रतीपंप्रणततनुरसावस्यादौववंदे ९३ तस्मैनिवेद्यते चक्रमनिच्छतेपियत्रात्क्रमोपनतयासहराजलक्ष्म्या नो
ज्ज्ञावकारविरसंवितमाश्रमंसतन्यार्थितोपिमहिषीसहितश्चतुर्थं ९४ आजगमुस्तत्रवलात्तरगावुरपुटोदतधुलीक
डोरेष्ट्राप्रत्युप्तभास्वन्मणिरुविरुविरेःशोभमानाःशिरोभिः चंद्रापीडंइसदर्शनरमससमुत्फुल्ललेक्षणाज्ञानिर्वा
जोत्सकसजीकृतनिरतिशयोपायनाःपार्थिवेन्द्राः ९५ संकल्पाधिकलाभहर्षरभसोज्जंभाविलोलीभवद्वंयर्वप्रमदाक
दंवकपदक्रीडाकरास्त्रालनं सार्थवित्तरथस्तनोमदिरयाहंसश्चगौर्यासदोद्वृष्टं नमयीमिवव्यवसितामाजगमतेर्मदि
नी ९६ ताभ्यामेत्यनिरसतापसतनुच्छायांडहित्रोःकृतेभास्वत्कौतुकसंक्लेनववध्वेषेमनोहारिणि निर्वृतेचसमंत्र

कादं.
कथा.
सा.
२५

होमसभगारंभेविवाहोत्सवेतत्रान्योन्यसमागमप्रमुदितास्सर्वमुदंतेभिरे ५७ इतिविततविलासःपुंडरीकेनसाकंदिविभुवि
विविविविज्ञेयानलीलाविहारः अभिमनफलसंपदर्थमानाभिनंदः प्रियमभजनवंद्यापीडमूर्तिर्मृगोकः ५८ इतिश्रीस
कलविपश्चिच्चक्रवर्तिश्रीभट्टजयंतसूनोरभिनन्दस्यकृतौकादंबरीकथासारेष्टमःसर्गः ॥ समाप्तोयंकादंबरीकथा
सारः ॥ श्रीविक्रमादित्यसंवत् १९५५ वृषभामसंवत्सरे ज्येष्ठमाससप्तम्यादशेदिने कृष्णपक्षेआर्द्राक्षेत्रेभौमवासरे
लिखितमिदंपुस्तकंकाशमीरेऋषिकौलाभित्येनभस्सरेणोतिभट्टम् ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥

